

Назад до Польщі батька
вже не випустили

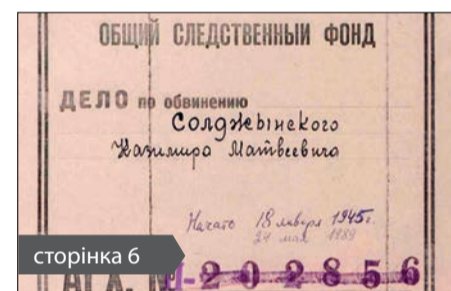
Ojca nie wypuszczono
z powrotem do Polski

сторінка 4

Справи проти волинських
поляків у луцькому архіві

Sprawy przeciwko wołyńskim
Polakom z archiwum w Łucku

сторінка 6

На цвинтарі в Ківерцях
напередодні листопада

Na smentarzu w Kiwercach
w przededniu 1 listopada

сторінка 7

Віра Агеєва, Максим Рильський
і книга про поета

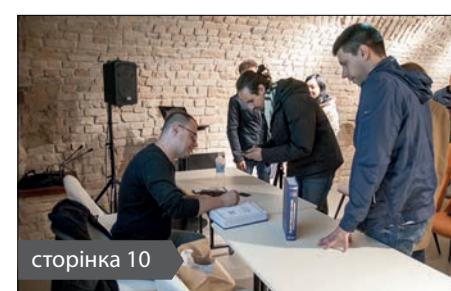
Wira Ahejewa, Maksym Rylski
і książka o poecie

сторінка 8

Розмова про польські
замки і резиденції в Україні

Rozmowa o polskich zamkach
i rezydencjach na Ukrainie

сторінка 10

Polskie stowarzyszenie w Husiatynie obchodzi 10-lecie Польське товариство в Гусятині святкує 10-річний ювілей

«Wszystko zaczęło się od kościoła w Sidorowie» – mówi Jan Piejko, założyciel i prezes Nadzbruczańського Stowarzyszenia Kultury i Języka Polskiego, które od 10 lat działa w Husiatynie i Sidorowie w obwodzie tarnopolskim.

21 października odbyły się obchody Jubileuszu 10-lecia Nadzbruczańського Stowarzyszenia Kultury i Języka Polskiego. Zorganizowano je w Ośrodku Twórczości Dzieci i Młodzieży w Husiatynie.

Po powitaniu zgromadzonych na uroczystości przez prezesa Stowarzyszenia Jana Piejkę głos zabrał konsul Krzysztof Wasilewski z Konsulatu Generalnego RP w Łucku, który wyraził słowa uznania dla działalności organizacji.

Przemówienia okolicznościowe wygłosili również przewodniczący Husiatyńskiej Hromady Stepan Karpo, ks. Mychajło Bagiński z parafii Świętego Antoniego w Husiatynie oraz prezes Polskiego Centrum Kultury i Edukacji im. prof. Mieczysława Krąpca w Tarnopolu Piotr Fryz.

Następnie prowadzące uroczystość Olga Kulbabska i Natalia Newińska przedstawiły historię i osiągnięcia Nadzbruczańського Stowarzyszenia Kultury i Języka Polskiego. Oficjalną część uroczystości zakończył koncert z udziałem uczniów Szkoły Sobotniej przy Stowarzyszeniu oraz gości z Tarnopola.

Na scenie wystąpił nowo utworzony zespół pieśni i tańca «Polskie rytmy» działający przy Nadzbruczańskim SKP pod opieką Krystyny Mełkonian oraz Oksany Manujłowej.

Chór «Akwarele Tarnopola» z PCKiE im. prof. Mieczysława Krąpca pod kierownictwem Oksany Kozyry cieszył publiczność wykonaniem polskich piosenek «Czerwony pas», «Polonez warszawski» oraz ulubionej oazowej piosenki Jana Pawła II «Baraka». Wystąpił także tarnopolski duet skrzypcowy w składzie: Ostap Kozyra i Wasyl Łazariuk.

Na adres Nadzbruczańського SKP skierowane zostały listy gratulacyjne z Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie oraz z polskich organizacji działających na Tarnopolszczyźnie. «Dziękujemy wszystkim Przyjaciołom za gratulacje i prezenty, a także za przybycie na uroczystość, spędzenie z nami miłych chwil oraz okazanie nam sympatii i serdeczności» – mówił Jan Piejko.

Organizacja uroczystości była możliwa dzięki projektowi «Bliżej Polski. Regranting. Wsparcie realizacji wydarzeń

«Усе розпочалося з костелу в Сидорові», – пригадав Іван Пейко, засновник і голова Надзбручанського товариства польської культури та мови, яке вже 10 років діє в Гусятині та Сидорові в Тернопільській області.

21 жовтня відбулися урочисті заходи з нагоди відзначення 10-річного ювілею Надзбручанського товариства польської культури та мови. Їх організували в Гусятинському центрі дитячої та юнацької творчості.

Після вітального слова від голови товариства Івана Пейка виступив konsul Кшиштоф Василевський із Генерального консульства RP у Луцьку, який схвально відгукнувся про діяльність організації.

Принагідні промови виголосили теж голова Гусятинської селищної громади Stepan Karpo, отець Михайло Багинський із парафії Святого Антонія в Гусятині та голова Польського центру культури та освіти імені професора Мечислава Кромпця в Тернополі Петро Фриз.

Потім ведучі дійства Ольга Кульбабська й Наталя Невінська представили історію та досягнення Надзбручанського товариства польської культури та мови. Офіційна частина заходу закінчилася концертом за участі учнів суботньої шко-

ли при товаристві та гостей із Тернополя.

На сцені виступив нещодавно створений ансамбль пісні та танцю «Польські ритми», який діє при Надзбручанському ТПК під керівництвом Кристини Мелконян і Оksани Мануйлової.

Хор «Тернопільські акварелі» із ПЦКО імені професора Мечислава Кромпця під керування Оксани Козири захопив публіку виконанням польських композицій «Червоний пояс», «Варшавський полонез» та улюбленої пісні Папи Йонана Павла II «Човен». Виступив також тернопільський дует скрипалів у складі Остапа Козири та Василя Лазарюка.

На адресу Надзбручанського ТПК надійшли привітальні листи від Федерації польських організацій в Україні та польських об'єднань, які діють на Тернопільщині. «Дякуємо всім друзям за привітання і подарунки, а також за те, що ви приїхали на святкування, що перебуваєте з нами в ці приємні хвилини, за прояви симпатії та щирості», – сказав Іван Пейко.

polonijnych za granicą» realizowanemu przez Fundację Wolność i Demokracja, a finansowanemu ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023.

Historia Nadbruczańського Stowarzyszenia Kultury i Języka Polskiego rozpoczęła się w 2013 r. Aby ocalić kościół Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Sidorowie, Jan Piejko założył organizację mającą siedzibę w budynku kościoła (więcej o tym w rubryce «Rodzinne historie» na s. 4–5).

Aby zjednoczyć ludzi wokół nowo powstałego stowarzyszenia, jego założyciele organizowali różne wydarzenia, ogłaszając je w miejscowej gazecie. Dzięki temu organizacja z roku na rok rozrastała się i dziś liczy 145 członków. Na łamach «Monitora Wołyńskiego» zamieszczono wcześniej rodzinne historie Janiny Ropij i Marii Kuryłyk, należących do Nadbruczańського SKP.

Już jesienią 2013 r. stowarzyszenie utworzyło w Husiatynie szkołę sobotnią: «Najpierw wynajmowaliśmy salę w miejscowym liceum, a potem przenieśliśmy się do innego budynku. W szkole uczy się obecnie około 60 dzieci z Husiatyna i okolicznych wsi» – mówi Jan Piejko.

Pierwszy nauczyciel, który uczył w szkole sobotniej, Witalij Zatylny, regularnie przyjeżdżał do Husiatyna z Czortkowa. «Poleciła nam go Maria Pustelnik, prezes Polsko-Ukraińskiego Kulturowo-Oświatowego Towarzystwa im. Adama Mickiewicza. Później przeprowadził się jednak do Polski, więc zaczęliśmy szukać nowych ludzi. Następnie Maria Pustelnik doradziła nam Olgę Kulbabską ze szkoły muzycznej w Husiatynie, a później dołączyła do nas Natalia Newińska – nauczycielka informatyki z miejscowej uczelni. Obydwie ukończyły studia polonistyczne na Państwowym Uniwersytecie Pedagogicznym im. Iwana Franki w Drohobyczu i dziś uczą dzieci języka polskiego, a także są odpowiedzialne za przygotowanie różnych wydarzeń w naszym stowarzyszeniu» – mówi prezes SKP.

Organizacja aktywnie realizuje różnorodne projekty i wydarzenia, z których najnowsze to «Lato z językiem polskim» i Narodowe Czytanie.

Uczniowie szkoły sobotniej regularnie biorą udział w różnych konkursach, np. w Polonijnym Turnieju Edukacyjnej Gry Planszowej «Miś Wojtek».

Po rozpoczęciu pełnoskalowej rosyjskiej inwazji członkowie Nadbruczańського SKP wielokrotnie wspierali innych w czasie wojny, pomagając w problemach mieszkaniowych lub przekazując pomoc otrzymywaną od polskich organizacji partnerskich lokalnym mieszkańcom, przesiedleńcom i wojsku.

Jak powiedział Jan Piejko, marzeniem organizacji jest naprawa kościoła i grobowca rodziny Paygertów w Sidorowie.

Natalia Newińska
Fot. Walerij Smyrnov

str. 1

Святковий захід став можливим завдяки проєктові «Ближче до Польщі. Регрантинг. Підтримка полонійних подій за кордоном», який реалізує фундація «Свобода і демократія» за підтримки Канцелярії голови Ради міністрів РП у рамках конкурсу «Полонія і поляки за кордоном 2023».

Історія Надзбручанського товариства польської культури та мови розпочалася у 2013 р. Щоб урятувати костел Благовіщення Пресвятої Діви Марії в Сидорові, Іван Пейко заснував організацію з місцерозташуванням у цьому храмі (більше про це читайте в рубриці «Родинні історії» на ст. 4–5).

Для згуртування людей навколо новоствореного товариства його засновники проводили різні заходи, даючи про них оголошення в районній газеті. Завдяки цьому організація щороку розширювалася. Сьогодні до неї належать 145 осіб. На сторінках «Волинського

монітора» були описані родинні історії Яніни Ропій та Марії Курилик, які належать до Надзбручанського ТПК.

Уже восени 2013 р. при товаристві в Гусятині започаткували суботню школу: «Спочатку ми винаймали клас у місцевій середній школі, а потім перейшли до іншого приміщення. В школі нині навчаються близько 60 дітей із Гусятини й навколишніх сіл», – розповів Іван Пейко.

Перший учитель, який викладав у суботній школі, Віталій Затильний приїжджав до Гусятини із Чорткова. «Його нам порадила Марія Пустельник, голова Польсько-українського культурно-освітнього товариства імені Адама Міцкевича. Проте згодом він переїхав до Польщі, тож ми почали шукати нових людей. Тоді Марія Пустельник порадила нам Ольгу Кульбаську з музичної школи в Гусятині, а згодом до нас приєдналася Наталія Невінська, викладачка інформатики з місцевого коледжу. Обидві здобули освіту на полоністиці в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка й нині навчають дітей польської мови та відповідають за підготовку різних заходів у нашому товаристві», – зазначив голова організації.

Товариство активно реалізує різні проєкти та заходи, з останніх – «Літо з польською мовою», Національне читання. Учні суботньої школи регулярно беруть участь у різних конкурсах, наприклад, у Полонійному турнірі навчальної настільної гри «Ведмедик Войтек».

Після початку повномасштабного російського вторгнення члени Надзбручанського ТПК неодноразово підтримували нужденних під час війни, допомагаючи з житлом чи передаючи місцевим мешканцям, переселенцям і війську допомогу, яку отримували від партнерських організацій із Польщі.

У планах, як анонсував Іван Пейко, – відремонтувати костел і гробницю родини Пайгертів у Сидорові.

Наталія Невінська
Фото: Валерій Смирнов

XXIII Dzień Papieski w Kowlu

To już długa tradycja Szkoły Polskiej w Kowlu. Co roku, zaczynając od 2015 r., jest tu obchodzony Dzień Papieski ku czci Ojca Świętego Jana Pawła II. W tym roku hasło Dnia brzmiało: «Jan Paweł II. Cywilizacja życia».

W Szkole Polskiej, działającej przy Towarzystwie Kultury Polskiej w Kowlu, odbył się IX Konkurs «Jan Paweł II. Życie Świętego i posługa kapłańska».

Do konkursu przystąpiło siedmioro uczniów. Najpierw wysłuchali biografii przypomnianej przez Irenę Herkę. Następnie obejrzeli krótki film przedstawiający najważniejsze wydarzenia z życia Karola Wojtyły, który w roku 1978 został papieżem. Wysłuchali jego najważniejszych słów wypowiedzianych w czasie różnych pielgrzymek, w tym słynnej wypowiedzi: «Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój. I odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!», która zabrzmiała w czasie I pielgrzymki do Polski na Placu Piłsudskiego w Warszawie.

Następnie wszyscy uczestnicy zmagania odpowiadali na pytania o różnym stopniu trudności. Konkurs trwał godzinę i wyłonił trójkę najlepszych. Laureatami zostali: Anhelina Piweń (I miejsce), Sofia Nazaruk (II miejsce) oraz Tetiana Widnik (III miejsce). Dyplomy i upominki wręczyli prezes TKP Anatolij Herka i wiceprezes Serhij Bilous. Całość przygotowały Irena Herka, Tatiana Dworska i Waleria Komarowa.

Z konkursu, oprócz informacji o życiu i posłudze kapłańskiej papieża, jego uczestnicy zapamiętają na pewno głęboką myśl papieża Polaka mówiącą o tym, że życie jest wielką wartością. Z poszanowania wszelkiego życia płynie zaś miłość do jego przejawów wokół nas. Jan Paweł II wskazywał w swoich wypowiedziach, listach i w encyklice «Evangelium Vitae» na trzy źródła miłości: nasze rodziny, dzieci i młodych wstępujących w dorosłość.

Aby poszerzać swoje horyzonty myślowe i wiedzę Szkoła Polska w Kowlu zaprasza uczniów

do udziału w kolejnych konkursach, występach i projektach.

Wiesław Pisarski,
nauczyciel języka polskiego
skierowany do Kowla przez ORPEG
Zdjęcie udostępnił Anatolij Herka

XXIII Папський день у Ковелі

Це вже давня традиція польської школи в Ковелі. Щороку, починаючи з 2015-го, тут відзначають Папський день, вшановуючи Папу Римського Йоана Павла II. Цього року він пройшов під гаслом «Йоан Павло II. Цивілізація життя».

Святішого Отця. Потім учасники подивилися короткий фільм про найважливіші події з життя Кароля Войтили, який у 1978 р. став Папою Римським. Вони почули його найважливіші слова, сказані під час різних поїздок, зокрема знамениту фразу: «Нехай зійде Твій Дух! Нехай зійде Твій Дух і відновить обличчя землі. Цієї землі!» Йоан Павло II сказав її під час першого візиту до Польщі на площі Пілсудського у Варшаві.

Після цього всі учасники відповідали на запитання різного рівня складності. Змагання тривало годину. Було визначено трьох переможців. Ними стали Ангеліна Півень (I місце), Софія Назарук (II місце) й Тетяна Відник (III місце). Дипломи й подарунки переможцям вручили голова ТПК Анатолій Герка та його заступник Сергій Білоус. Захід підготували Ірина Герка, Тетяна Дворська та Валерія Комарова.

Завдяки конкурсу, окрім інформації про життя і служіння Папи, учасники неодмінно запам'ятають глибоку думку Папи-поляка про те, що життя – це велика цінність, а в пошані до всього живого формується любов до його проявів навколо нас. У своїх промовах, листах та енциклопедії «Evangelium Vitae» Йоан Павло II вказував три джерела любові: наші родини, діти й молодь, яка входить у доросле життя.

Із метою розширення горизонтів польська школа в Ковелі запрошує учнів до участі в подальших конкурсах, виступах та проєктах.

У польській школі, що діє при Товаристві польської культури в Ковелі, відбувся IX конкурс «Йоан Павло II. Життя святого та його духовне служіння».

У знаннях про Папу змагалися семеро учнів. Спочатку Ірина Герка нагадала їм біографію

Веслав Пісарський,
учитель польської мови,
скерований до Ковеля організацією ORPEG
Фото надав Анатолій Герка

Дрон од polskich partnerów

Дрон від польських партнерів

Partnerzy z województwa warmińsko-mazurskiego przekazali rówieńskim pogranicznikom dron o dużych możliwościach. Poinformował o tym przewodniczący Rówieńskiej Obwodowej Administracji Wojskowej Witalij Kowal.

Потужний дрон для рівненських прикордонників передали партнери з Вармінсько-Мазурського воєводства. Про це повідомив очільник Рівненської обласної військової адміністрації Віталій Коваль.

Дрон jest odporny na niekorzystne warunki pogodowe, a także wyposażony w różne kamery. Łączy w sobie m.in. kamery szerokokątne, zmiennoogniskowe i termowizyjne z dalmierzem laserowym, które razem mogą pozyskiwać niezbędne dane z powietrza.

«Nasz partner, województwo warmińsko-mazurskie, nadal wspiera obwód rówieński. Przekazano nam m.in. nowoczesnego drona, który usprawni monitorowanie granicy ukraińsko-białoruskiej. Urządzenie zostało już skierowane do naszej straży granicznej. Zadzwoniłem do mojego kolegi, marszałka województwa warmińsko-mazurskiego Gustawa Marka Brzezina, aby podziękować mu za pomoc» – powiedział Witalij Kowal.

Obwód rówieński i województwo warmińsko-mazurskie są partnerami od ponad 20 lat. Współpraca odbywa się zarówno na poziomie samorządów, jak również na poziomie szkolnictwa wyższego.

Po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji na pełną skalę ten polski region wystąpił do obwodu rówieńskiego niejednym transportem z pomocą humanitarną, przezna-

czył także na wsparcie dla Ukrainy 500 tys. złotych (ok. 4,5 mln hrywien) z budżetu województwa.

Źródło: Rówieńska Obwodowa Administracja Wojskowa

Дрон витримує несприятливі погодні умови і температури та оснащений різними камерами. Зокрема, об'єднує теплові і ширококутні камери масштабування з лазерним дале-

коміром, які разом можуть фіксувати потрібні дані з повітря.

«Наші партнери, Вармінсько-Мазурське воєводство, продовжують підтримувати Рівненщину. Вони передали нам сучасний дрон, який підсилить моніторинг українсько-білоруського кордону. Прилад вже передали нашим прикордонникам. Зателефонував своєму колезі, маршалеку Вармінсько-Мазурського воєводства Густаву-Марку Бжезіну й подякував йому за допомогу», – сказав Віталій Коваль.

Рівненська область та Вармінсько-Мазурське воєводство – партнери вже понад 20 років. Співпраця відбувається і на рівні громад, і на рівні вищих закладів освіти.

Після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну цей польський регіон відправив на Рівненщину не один гуманітарний вантаж, а також виділив із бюджету воєводства 500 тис. злотих (близько 4,5 млн грн) на підтримку України.

Джерело: Рівненська обласна військова адміністрація

Październik z językiem polskim

Жовтень із польською мовою

Чи цікаво вивчати польську мову? Звісно! У цьому переконалася молодь із Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка в Луцьку, яка 1–18 жовтня брала участь у роботі пришкільного табору.

Чи цікаво вивчати польську мову? Звісно! У цьому переконалася молодь із Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка в Луцьку, яка 1–18 жовтня брала участь у роботі пришкільного табору.

Co dziennie po południu w ramach półkolonii odbywały się zajęcia z języka polskiego w różnych formach i miejscach. Organizowano je w ramach projektu «Lato z językiem polskim» zrealizowanego trochę później ze względu na dofinansowanie.

W ZOO w Łucku uczniowie poznawali nazwy zwierząt. Podczas wizyty w Edukacyjno-Naukowym Laboratorium Ukraińsko-Polskiego Przekładu na Wołyńskim Uniwersytecie Narodowym im. Łesi Ukrainki dowiedzieli się o fałszywych przyjaciółach tłumacza. Przeżywali także przygody z bohaterami polskich legend, uczyli się śpiewać polskie piosenki, przygotowywali kotyliony i dekoracje na Święto Niepodległości Polski.

Opiekunami uczestników półkolonii byli nauczyciele TKP: Iryna Kosenko, Natalia Ciołyk, Oksana Tarasiuk i Piotr Miłogrodzki.

Dzieci odwiedziły ciekawe miejsca w Łucku związane z polską kulturą. Kateryna Hrymarowycz, kierownik Biblioteki-Filii nr 6 Łuckiego Centralnego Systemu Bibliotecznego, zapoznała młodzież z księgozbiorem w języku polskim i opowiedziała o cyfrowych możliwościach instytucji. Pełne ciekawych informacji było zwiedzanie Muzeum Ikony Wołyńskiej, Zamku Lubarta i katedry Świętych Apostołów Piotra i Pawła.

Studenci łuckiej polonistyki prowadzili uczniów po starówce, prowadząc wycieczkę w języku polskim. Jednym z najciekawszych wydarzeń był wyjazd

do Lwowa. Dzieciom i dorosłym podobał się spacer po mieście oraz wizyta w operze.

Projekt «Lato z językiem polskim» został zrealizowany dzięki dofinansowaniu przez Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego ze środków Ministra Edukacji i Nauki RP za pośrednictwem Stowarzyszenia «Wspólnota Polska».

Natalia Ciołyk
Zdjęcie udostępnione przez autorkę

Щодня післяобідньої пори в рамках табору відбувалися заняття з польської мови в найрізноманітніших формах і локаціях. Вони проходили в межах проекту «Літо з польською мовою», реалізацію якого організатори відклали на жовтень з огляду на фінансування.

Учням вдалося вивчити назви тварин у Луцькому зоопарку, пізнати фальшивих друзів перекладача в Навчально-науковій лабораторії поль-

сько-українського перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки, а ще пережити пригоди з героями польських легенд, навчитися співати польських пісень, підготувати котильйони і декорації до Дня Незалежності Польщі.

З учасниками табору працювали вчителі ТПК Ірина Косенко, Наталя Цьолик, Оксана Тарасюк і Петро Милгородський.

Діти відвідали цікаві місця в Луцьку, які пов'язані з польською культурою. Завідувачка бібліотеки-філії № 6 для дорослих Катерина Гримарович ознайомила молодь із книжковими фондами польською мовою та розповіла про цифрові можливості закладу. Пізнавальними були екскурсії до Музею волинської ікони, замку Любарта, собору Святих Апостолів Петра і Павла.

Екскурсію польською мовою Старим містом провели студенти луцької полоністики. Однією з найцікавіших подій була поїздка до Львова. Прогулянки містом Лева, відвідини оперного театру дуже сподобалися дітям і дорослим.

Реалізація проекту «Літо з польською мовою» відбулася завдяки фінансуванню, наданому Інститутом розвитку польської мови імені Максиміліана Кольбе з бюджету Міністерства освіти і науки РП за посередництва товариства «Польська спільнота».

Natalia Ciołyk
Фото надала авторка

Informacja wołyńska

Волинська інформація

Z okazji 30-lecia Muzeum Ikony Wołyńskiej zaprezentowano cztery odrestaurowane obrazy. Są to ikony «Koronacja Najświętszej Marii Panny», «Apostołowie Jakub i Łukasz», «Święty Bazyli» oraz «Przemienienie Pańskie». Jako kolejna została odrestaurowana ikona «Dwanaście wielkich święt».

Do swego 30-річчя Музей волинської ікони представив чотири відреставровані образи. Це ікони «Коронування Богородиці», «Апостоли Яків і Лука», «Святий Василій» і «Преображення Господнє». Наступною мають відреставрувати ікону «Дванадцять свята».

W Łucku został zbudowany dom modułowy z 14 miejscami noclegowymi dla osób bezdomnych. W zimnej porze roku będą mogli tutaj ogrzać się i przepocować.

Dla bezхатьків у Луцьку облаштували модульний будинок на 14 ліжокмісць. Тут вони зможуть зігрітися та переночувати в холодну пору.

W ramach programu Europejskiego Banku Inwestycyjnego «Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej w Ukrainie» w Kowlu planowana jest termomodernizacja trzech szkół, trzech placówek medycznych oraz budynku administracyjnego.

У рамках програми Європейського інвестиційного банку «Енерго-ефективність громадських будівель в Україні» в Ковелі заплановано термомодернізацію трьох шкіл, трьох медзакладів і адмінбудівлі.

Łuck odwiedziła delegacja okręgu tauroskiego Republiki Litewskiej. Mer Łucka i mer okręgu tauroskiego podpisali umowę o współpracy.

Луцьк відвідала делегація з Тауразького району Литовської Республіки. Луцький міський голова та мер Тауразького району підписали угоду про співпрацю.

Zgodnie z wynikami kampanii rekrutacyjnej, do najpopularniejszych kierunków na wołyńskich uczelniach należą informatyka, zarządzanie, prawo, inżynieria oprogramowania oraz filologia.

Za підсумками вступної кампанії серед найпопулярніших спеціальностей у волинських вишах – комп'ютерна наука, менеджмент, право, інженерія програмного забезпечення та філологія.

Wszystko zaczęło się od kościoła

«Мне jako Polaka ukształtowała moja rodzina z obu stron. Nawet mój dziadek Józef Piejko i babcia Paulina Uniłowska, którzy zmarli jeszcze przed moim urodzeniem, ale których losy poznałem szukając swoich korzeni, mieli ogromny wpływ na moją polskość» – mówi Jan Piejko, prezes Nadzbruczanskogo Stowarzyszenia Kultury i Języka Polskiego, które działa w Husiatynie i Sidorowie w obwodzie tarnopolskim.

Rodzina Piejków

Jan Piejko od wielu lat bada historię polskich rodzin z Husiatyna i Sidorowa. Poznał także własne korzenie: jego przodkowie byli związani z Sidorowem w obwodzie tarnopolskim, a także Przemysłem i pobliskimi wsiami Lipa i Kosienice w województwie podkarpackim w Polsce.

W księgach kościelnych udało mu się znaleźć informację o prapradziadkach Mateuszu i Marii Piejkach, o których wcześniej niczego nie wiedział. Są to rodzice Jana Piejki, jego pradiadka ze strony ojca. Mateusz Piejko pochodził z Kosienic, a praprababcia Maria – z Lipy. Obie wsie są położone w powiecie przemyskim: pierwsza – w gminie Żurawica, a druga – w gminie Bircza.

«Mój pradiadek Jan Piejko pochodził z Przemysła. Praprababcia miała na imię Anna, pochodziła z Lipy. Była to rodzina katolicka. Pradiadkowie zmarli od razu po II wojnie światowej i spoczęli na cmentarzu w Przemysłu» – opowiada Jan Piejko.

Jego dziadek, syn Jana i Anny Piejków, nazywał się Józef Piejko. Od czasu do czasu bywał w Lipie, gdzie mieszkała ciocia. To tam poznał swoją przyszłą żonę Rozalię.

«U Józefa i Rozalii Piejków urodziło się troje dzieci – Adela, Eustachia i Józef, mój ojciec (ur. w 1925 r. – aut.). Mieszkali w Lipie, wybudowali tam własny dom. Dziadek Józef pracował u lokalnego właściciela w fabryce dachówek. Pracodawca przekazał mu pierwszą partię dachówek, aby miał czym nakryć dom. Dziadek Józef pracował także jako rewizor w sklepach, znał język niemiecki» – mówi mój rozmówca.

W 1935 r. babcia Rozalia zmarła, a dziadek Józef ożenił się z Ukrainką Ewą Wodolak. Urodziły się im jeszcze dwie córki – Janina i Anna.

Zastał pustą wieś

«Ciotkę Adelę, która urodziła się w 1922 r. podczas II wojny światowej wywieziono na pracę przymusową do Niemiec. Od tego czasu nic o niej nie słychać. W 1942 r. zmarł dziadek Józef, a mój ojciec w 1944 r. został wcielony do Armii Czerwonej. Wiem, że brał udział w walkach o Warszawę i Berlin. W 1946 r. wrócił do Lipy i zastał pustą wieś, ponieważ prawie wszyscy mieszkańcy zostali wysiedleni na teren Radzieckiej Ukrainy» – kontynuuje pan Jan.

Dodaje: «W rzeczywistości Ewa z córkami mogła zostać w Lipie, ponieważ jej mąż był Polakiem, ale postanowiła wyjechać. Kiedy zapytałem, dlaczego nie została w Polsce, odpowiedziała, że bała się zostawać sama, ponieważ wówczas prawie cała wieś już została wysiedlona».

«Przybyły z Lipy do Przemysła na wozie. Następnie przez cały miesiąc jechali do Husiatyna. Już stąd dotarli do Sidorowa. Ci, którzy byli młodsi i sprytniejsi, od razu zajęli najlepsze z porzuconych domów. Z kolei Ewa Wodolak wraz z córkami osiedliły się w jednym z najbiedniejszych gospodarstw» – mówi Jan Piejko.

Kiedy Józef Piejko dowiedział się, że jego matka i siostry zostały wysiedlone do Sidorowa, ruszył ich odwiedzić. Pozwolono mu wjechać do ZSRR, ale do Polski już nie został wypuszczony. Według Jana Piejki jego tata zawsze żałował, że opuścił Polskę.

Rodzina Uniłowskich i Karakulów

W 1950 r. Józef Piejko ożenił się z Michaliną Karakulą z Sidorowa.

«Pradiadek ze strony matki miał na imię Jan Uniłowski. Urodził się w 1872 r. w Sidorowie. Jego żona, Agafia Czorna, pochodziła z Czabarówki (dzisiaj wieś w rejonie czortkowskim w obwodzie tarnopolskim – aut.). Wychowywali trzy córki: Paulinę, Petronelę i Marię, a także syna Tomaszka» – opowiada Jan Piejko.

Jego babcia Paulina urodziła się w 1900 r. Ok. 1918 r. wyszła za mąż za Teodora Karakulę, który urodził się w 1896 r. i również pochodził z Sidorowa. Mieli dwoje dzieci: Michalinę, matkę Jana Piejki, i Marię, która zmarła w wieku pięciu lat.

Усе почалося з костелу

«Мене як поляка формувала моя родина з обох сторін. Навіть бабуся Павліна Уніловська і дідусь Юзеф Пейко, які померли ще до мого народження, але про долі яких я довідався, вивчаючи свій родовід, мали великий вплив на мою польськість», – каже Іван Пейко, голова Надзбручанського товариства польської культури та мови, яке діє в Гусятині та Сидорові на Тернопільщині.

1

Родина Пейків

Іван Пейко багато років досліджує історію польських родів із Гусятин та Сидорова. Вивчає також історію свого роду. Його предки пов'язані із Сидоровом на Тернопільщині, Перемишлем і розташованими неподалік нього селами Липа й Косениці в Підкарпатському воєводстві Польщі.

У костельних книгах йому вдалося знайти інформацію про прапрадіда і прапрабабусю Матеуша і Марію Пейків, про яких він раніше нічого не знав. Це батьки Яна Пейка, його прадіда по батьковій лінії. Матеуш Пейко походив із Косениць, а прапрабабуся Марія – з Липи. Обидва села розташовані в Перемишльському повіті: перше – у гміні Журавиця, друге – у гміні Бірча.

«Мій прадідуся Ян Пейко походив із Перемишля. Прабабуся Анна була з Липи. Вони були римо-католиками. Померли одразу після Другої світової війни й спочивають на цвинтарі в Перемишлі», – розповідає Іван Пейко.

Його дідуся, сина Яна й Анни Пейків, звали Юзеф Пейко. Він час від часу відвідував Липу, де жила тітка. Саме там і познайомився зі своєю майбутньою дружиною Розалиєю.

«У Юзефа і Розалії Пейків народилися троє дітей: Аделія, Євстахія і Юзеф, мій батько (1925 р. н., – авт.). Вони жили в Липі, тут звели власний будинок. Дідусь Юзеф працював у місцевого поміщика на будівництві заводу з виготовлення черепиці. Першу партію черепиці його роботодавець передав йому, щоб він мав чим покрити будинок. Ще дідусь Юзеф працював ревізором по магазинах і знав німецьку мову», – каже мій співрозмовник.

У 1935 р. бабуся Розалія померла і дідусь Юзеф одружився з українкою Євою Водоляк. У них народилися дочки Яніна й Анна

Застав порожнє село

«Тітку Аделію, яка народилася в 1922 р., під час Другої світової війни забрали на примусові роботи до Німеччини. З тих пір про неї нічого невідомо. В 1942 р. помер дідусь Юзеф, а мого батька в 1944 р. призвали до Червоної армії. Знаю, що він брав участь у боях за Варшаву і Берлін. У 1946 р. повернувся до Липи й застав порожнє село, оскільки майже всіх жителів виселили до Радянської України», – продовжує пан Іван.

Він додає: «Насправді Єва з дочками могла лишитися в Липі, оскільки її покійний чоловік був поляком, але вона вирішила поїхати. Коли я запитав, чому вони не лишилися в Польщі, вона відповіла, що боялася залишатися там сама, адже на той час майже все село виселили».

«Мої родичі з Липи на возі прибули до Перемишля. Далі вони цілий місяць їхали до Гусятин. І вже звідти прибули в Сидорів. Хто з переселенців був молодший і спиртніший, той відразу зайняв найкращі з покинутих хат. Натомість Єва Водоляк із дочками поселилася

на одному з найдідніших обійсть», – зазначає Іван Пейко.

Юзеф Пейко, довідавшись, що його мачуха й сестер виселили до Сидорова, вирушив їх відвідати. Через кордон у напрямку СРСР його пропустили, а ось назад до Польщі вже не випустили. За словами Івана Пейка, його тато завжди жалів, що виїхав із Польщі.

Родина Уніловських і Каракулів

У 1950 р. Юзеф Пейко одружився з Михайлиною Каракулею із Сидорова.

«Мого прадідуся по материнській лінії звали Ян Уніловський. Він народився в 1872 р. у Сидорові. Його дружина Агафія Чорна походила з Чабарівки (сьогодні в Чортківському районі Тернопільської області, – авт.). Вони виховували трьох дочок, Павліну, Петронелю й Марію, та сина Томаша», – говорить Іван Пейко.

Його бабуся Павліна народилася в 1900 р. Приблизно в 1918 р. вона вийшла заміж за Федора Каракулю, який у документах записаний як Теодор. Він народився в 1896 р. і також походив із Сидорова. У них було двоє дітей: Михайлина, мама Івана Пейка, і Марія, яка померла в п'ятирічному віці.

«У роки Першої світової війни дідусь воював у Франції. Він розповідає, що після війни пішки повертався додому. Коли я був маленьким, то цим не цікавився, а зараз, на жаль, уже не можу дізнатися більше», – зауважує співрозмовник.

Із родичами з Чабарівки, які нині живуть у Києві, він шукає інформацію про своїх давніших предків: «Вони знайшли, що наше спільне коріння пов'язане зі шляхетським родом Огоновських. Саме з нього походить моя прабабуся Агафія Чорна».

У різних гілках роду Уніловських прізвище записували як Уніловські або Аніловські. Друга версія виникла, найімовірніше, через помилку. Гілка Аніловських жила в Чабарівці. «Ці мої родичі стверджують, що Аніловські – це рідні мого прадідуся Яна Уніловського. Навпевно, він приїжджав до них до Чабарівки і там познайомився з моєю прабабусею».

Досліджуючи історію роду Каракулів, Іван Пейко знайшов інформацію про одруження в сидорівському костелі свого прапрапрапрадіда Кастан-Анджея Каракулі в 1795 р. Це були римо-католики й перші Каракулі в Сидорові. До того в місцевих костельних книгах таке прізвище не траплялося. «Хоч я знайшов інформацію, що ім'я Кастан було колись дуже популярне на наших теренах серед вірмен», – додає Іван Пейко, припускаючи, що має і такі корені в історії свого роду.

«Каракулі були римо-католиками, але наприкінці XIX ст. у костельних книгах їх уже нема. Вони перейшли на греко-католицьку віру. Думаю, це відбулося через мішані шлюби», – припускає мій співрозмовник.

Білі фіранки з червоною стрічкою

«Приблизно у 1920 р. у Федора і Павліни Каракулів народилася донька Марія (як ми згадали вище, вона померла, коли їй було п'ять років, – авт.), а в 1924 р. – моя мама Михайлина. Через рік бабуся Павліна померла, дідусь Федір згодом одружився з українкою Юстиною Хамрик. Її першого чоловіка, який був на заробітках в Америці, злочинці викинули з корабля, коли той повертався додому», – продовжує Іван Пейко.

У дідусевого брата Дмитра теж померла дружина. В них підросли двоє хлопчиків, якими після смерті матері опікувалася бабуся Юстина. Її пан Іван згадає тільки теплими словами: «Вона і маму вибавила, і тих двох хлопців, і мною займалася. Померла в 1972 р., тож я її добре пам'ятаю».

Михайлина Каракуля навчалася в школі в Сидорові, до якої ходили місцеві українці та

W 1944 r. Michalinę aresztował enkawudzista Simonow, który zobaczył w ich oknie białe firanki, związane czerwoną wstążką. «Pytał, dlaczego wisiały tam polskie symbole i w celu wyjaśnienia okoliczności zabrał ją do Probuznej, gdzie była katownia. Przez tydzień trzymano ją w piwnicy, rozebraną do koszuli. Aby uratować córkę, Teodor Karakula zawiązał enkawudzistom pełny wóz żywności. Na szczęście, została zwolniona» – wspomina pan Jan.

Jego dziadek posiadał kilka hektarów pola i konie. Miał jednego stałego pracownika, kolejnego zatrudniał do prac sezonowych. Po wojnie władze radzieckie zabrały mu dwie pary koni, dwa wozy i rozebrały na materiały budowlane dla kolchozu połowę budynku gospodarczego.

«Wcześniej brat babci Justyny, który został zesłany na Syberię, napisał w jednym z listów do niej, żeby dziadek nie stawiał oporu sowiecom, ponieważ są okropnymi ludźmi, którzy niszczą wszystko na swojej drodze, i by oddał im to, co chcą odebrać. Powiedzieli jednak, że jego dziadek bardzo się z tego powodu martwił, a później został zmuszony do pracy w kolchozie» – mówi Jan Piejko.

«Po ślubie moi rodzice, Józef i Michalina, mieszkali w Sidorowie. W 1954 r. urodziła się moja starsza siostra Maria, a w 1956 r. – ja. Mój ojciec pracował w kolchozie, był kierowcą ciągnika, elektrykiem, znał się na technice i ogólnie był złotą rączką. Mama pracowała w kolchozowym ogrodzie. Zmarła w 2002 r., a ojciec – w 2013 r.» – opowiada Jan Piejko.

Siostra mojego rozmówcy Maria pracowała w cegielni w Sidorowie. Pan Jan natomiast uczył się w technikum gospodarki mieszkaniowo-komunalnej w Czerniowcach, następnie pracował na różnych budowach, a ostatnie dziesięć lat przed przejściem na emeryturę – w biurze inwentaryzacyjnym w Husiatynie.

Wspomina, że w czasach radzieckich na wielkie święta jeździł z dziadkiem do kościoła w Borszczowie. Kościół katolicki w Sidorowie został zamknięty w 1945 r., przekształcono go w magazyn zboża.

Uratować kościół

Dzisiaj Jan Piejko jest prezesem Nadzbruczńskiego Stowarzyszenia Kultury i Języka Polskiego, które założył w 2013 r. Dziś organizacja obchodzi jubileusz 10-lecia (*więcej o obchodach piszemy na str. 1 – red.*).

«Wszystko zaczęło się od kościoła w Sidorowie – mówi. – Pomimo zorganizowania magazynu w świątyni zachowały się freski, organy oraz anioły na ołtarzu bocznym. Jednak po upadku kolchozu kościół został otwarty i wkrótce zaczęli go niszczyć wandy. Wówczas mieszkałem w Husiatynie. Pewnego dnia skontaktowali się ze mną Witkowszczy z Warszawy z rodu Paygertów, którzy odwiedzili Sidorów. Kiedy weszli do kościoła, byli zszokowani stanem, w którym się znajdował. Pojechałem do Sidorowa, zamknąłem kościół na zamek, ale to nie pomogło – wanda-

le go wyłamali. Powtarzało się to kilka razy. Było jasne, że niedługo świątynia zostanie całkowicie zniszczona».

W związku z tym Jan Piejko postanowił stworzyć stowarzyszenie z siedzibą w kościele: «Założyliśmy w Husiatynie Nadzbruczskie Stowarzyszenie Kultury i Języka Polskiego, a tu, w Sidorowie, stworzyliśmy jego oddział».

Jan Piejko zaczął remont w sidorowskim kościele za własne środki. Następnie część pieniędzy na uratowanie świątyni zebrali miejscowi mieszkańcy, jeszcze część przekazał miejscowy rolnik. W kościele naprawiono drzwi, dach, wieże, powieszono tablice z napisami, że obiekt jest chroniony.

«Wtedy wandy przestali tam przychodzić. Wszystko to pozwoliło uratować kościół Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny. Później zaczęliśmy organizować tu nabożeństwa na wielkie święta, zapraszamy na nie księży franciszkanów z pobliskiego Husiatyna lub dominikanów z Czortkowa, ponieważ kościół w Sidorowie był kiedyś dominikański. Odbывают się tu również wspólne nabożeństwa, a także różne wydarzenia związane ze stowarzyszeniem, takie, jak tegoroczne Narodowe Czytanie, na które przyjechali do nas Polacy z Tarnopola i Zbaraża» – zauważa Jan Piejko.

W dniu, kiedy spotkaliśmy się z Janem Piejką, oprócz kościoła w Sidorowie odwiedziliśmy miejscowy cmentarz. Tu pochowani są jego krewni, a kaplicę zbudował jego pradziadek Jan Uniłowski w 1900 r.

W drodze na cmentarz pan Jan pokazał mi miejsce, które kiedyś należało do Uniłowskich, oraz miejsce, w którym znajdował się rozebrany przez sowieków dom Tomasza Uniłowskiego. «Dom był duży, rozbierano go w dzień, a w nocy Tomasz i jego żona przychodzili do własnego domu i ze swojego podwórka wynosili materiał budowlany, aby zbudować sobie później chociażby małą domkę» – powiedział Jan Piejko.

Dodał, że w Przemyślu mieszkają potomkowie Franciszka Piejki, brata dziadka. Franciszek wraz z synem Adamem przyjeżdżał dawniej do Sidorowa i Husiatyna, a Jan Piejko często jeździł do nich do Przemyśla. Dzieliąc się ze mną historią swojej rodziny, zauważył, że nadal bada losy swoich przodków. Ostatnio na przykład dowiedział się, że Zbigniew Piejko z Polski, którego przypadkowo poznał na Facebooku i zaprzyjaźnił się z nim, jest jego krewnym: mają wspólnych pradziadków – Jana i Annę Piejków.

Serhij Hładyszuk

Na zdjęciach z rodzinnego archiwum Jana Piejki: 1. Jan Piejko, 2023 r. 2. Jan Piejko w latach szkolnych (szósty od lewej w drugim rzędzie), 1971 r. 3. Józef Piejko i Michalina Karakula, rodzice Jana Piejki. 4. Jan Piejko koło kaplicy zbudowanej przez jego pradziadka Jana Uniłowskiego w 1900 r.

polajki. Starші люди в Україні найчастіше про такі школи згадують як про польські. Натомість Іван Пейко зазначає, що це була спільна школа, до якої ходило місцеве населення: і поляки, й українці.

У 1944 р. Михайлину арештував енкаведист Симонов, який побачив у їхньому вікні білі фіранки, підв'язані червоною стрічкою. «Він запитав, чому там висять польські символи, і до з'ясування обставин забрав її до Пробіжної, де була катівня. Там її тримали в підвалі цілий тиждень, роздягнувши до сорочки. Федір Каракуля, щоб урятувати доньку, наклав на віз продуктів і завіз енкаведистам. Її, на щастя, відпустили», – згадує пан Іван.

Його дід мав кілька гектарів поля і коней. У нього постійно працював один робітник, а ще одного він наймав на сезонні роботи. Після війни радянська влада забрала в нього дві пари коней, два вози та розбила на будівельний матеріал для колгоспу половину господарської споруди.

«Перед цим брат бабусі Юстини, якого вивезли в Сибір, в одному з листів до неї писав, щоб дідусь не чинив опору советам, бо це страшні люди, які знищують усе на своєму шляху, і щоб віддав їм те, що забиратимуть. Проте розповідали, що дідусь дуже побивався із цього приводу, а згодом ще й був змушений піти працювати в колгосп», – каже Іван Пейко.

«Після одруження мої батьки, Юзеф і Михаліна, жили в Сидорові. В 1954 р. народилася моя старша сестра Марія, а в 1956 р. – я. Батько працював у колгоспі, був трактористом, електриком, розумівся на техніці і взагалі був майстром на всі руки. Мама була в колгоспі городницею. Вона померла у 2002 р., а батько – у 2013 р.» – розповідає Іван Пейко.

Сестра мого співрозмовника Марія працювала на цегельному заводі в Сидорові. Сам він навчався в житлово-комунальному технікумі в Чернівцях, потім працював на різних budowach, а останні десять років перед пенсією – в інвентарбюро в Гусятині.

Згадує, що в радянські часи на великі свята їздив із дідусем Федором до костелу в Борщеві. Католицький храм у Сидорові закрили в 1945 р., перетворивши на склад для зберігання зерна.

Врятувати костел

Сьогодні Іван Пейко – голова Надзбручанського товариства польської культури та мови, яке він заснував у 2013 р. Нині ця організація відзначає свій десятирічний ювілей (*про святкування цієї річниці читайте на стр. 1 – red.*).

«Усе почалося з костелу в Сидорові, – говорить він. – Попри склад у храмі, в ньому збереглися freski, орган, ангели на бічному вітарі. Проте після розпаду колгоспу храм лишили відкритим і невдовзі його почали нищити вандалі. Я тоді жив у Гусятині. Одного разу зі мною зв'язалися Вітковські з Варшави з роду Пайгертів, які відвідали Сидорів. Вони тоді за-

йшли в костел і їх шокував його стан. Я поїхав до Сидорова, зачинив костел на замок, але це не допомогло – вандалі його збили. Це повторювалося кілька разів. Було зрозуміло, що це трохи і храм повністю зруйнується».

Зважаючи на це, Іван Пейко вирішив створити товариство, юридичною адресою якого стало місцезнаходження костелу: «Ми заснували в Гусятині Надзбручанське товариство польської культури та мови, а тут, у Сидорові, створили його відділення».

Іван Пейко за свої гроші почав ремонтувати костел у Сидорові. Згодом частину коштів на порятунок храму зібрали місцеві мешканці, ще частину дав місцевий фермер. У храмі відремонтували двері, дах, вежі, повісили таблички про те, що об'єкт під охороною.

«Тоді вандалі перестали сюди приходити. Це все дозволило врятувати костел Благовіщення Пресвятої Діви Марії. Згодом ми почали організувати тут служби на великі свята, запрошуємо на них священиків-францисканців із Чорткова, бо костел у Сидорові був колись домініканським. Проводимо тут спільні богослужіння, а також різні заходи товариства, як от цьогорічне Національне читання, на яке до нас приїхали поляки Тернополя та Збаража», – наголошує Іван Пейко.

Того дня, коли ми зустрілися з Іваном Пейком, окрім костелу в Сидорові, відвідали місце кладовище. Тут поховані його рідні, а ще стоїть капличка, зведена його прадином Яном Уніловським у 1900 р.

Дорогою до цвинтаря пан Іван показав мені землю, які колись належали Уніловським, і місце, де була хата Томаша Уніловського, яку розібрали совети. «Будинок був великим, його розібрали вдень, а вночі Томаш із дружиною приходили до своєї хати і з власного зруйнованого обійстя потроху виносили будівельний матеріал, аби згодом збудувати собі хоч маленьку хатинку», – поділився Іван Пейко.

А ще розповів, що в Перемишлі нині живуть нащадки дідусевого брата Францішека Пейка. Францішек разом із сином Адамом приїжджав колись у Сидорів і Гусятин, а Іван Пейко раніше часто їздив до них у Перемишль. Поділившись із нами своїми родинними історіями, він зазначив, що досі вивчає історію свого роду. Нещодавно, наприклад, з'ясував, що Збігнев Пейко з Польщі, з яким випадково познайомився колись у Facebook, а потім подружився, – це таки його родич, адже вони мають спільних прадида й прабабу, Яна й Анну Пейків.

Сергій Гладішук

На фото з родинного архіву Івана Пейка: 1. Іван Пейко, 2023 р. 2. Іван Пейко в шкільні роки (шостий зліва в другому ряду), 1971 р. 3. Юзеф Пейко і Михаліна Каракуля, батьки Івана Пейка. 4. Іван Пейко біля каплички, збудованої його прадином Яном Уніловським у 1900 р.

Projekt finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023

Projekt „Polskie Media na Ukrainie 2023–2025” realizowany przez Fundację Wolność i Demokracja.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Organizacji Społecznej „Monitor Wołyński”. Utwór powstał w ramach zlecenia przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów zadań w zakresie wsparcia Poloni i Polaków za granicą w 2023 roku. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i o posiadaczach praw.

Projekt «Rodzinne historie Polaków z obwodów wołyńskiego, rówieńskiego i tarnopolskiego» jest finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023. Projekt «Polskie Media na Ukrainie 2023–2025» jest realizowany przez Fundację Wolność i Demokracja. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Projekt «Родинні історії поляків із Волинської, Рівненської і Тернопільської областей» фінансує Канцелярія голови Ради Міністрів Республіки Польща у рамках конкурсу «Полонія та поляки за кордоном 2023». Проект «Польські медіа в Україні 2023–2025» реалізує фондация «Свобода і демократія». Публікація відображає лише погляди автора і не представляє офіційну позицію Канцелярії голови Ради міністрів РП.

Represje wobec wołyńskich Polaków: «Skierować do łagru»

Репресовані волинські поляки: «Помістити у виправно-трудоий табір»

Архівум Państwowe Obwodu Wołyńskiego (ДАВО) udostępniło kolejne sprawy karne z wcześniej utajnionego zespołu archiwalnego. Są wśród nich także sprawy wszczęte przeciwko mieszkańcom Wołynia narodowości polskiej.

Державний архів Волинської області (ДАВО) оприлюднив чергові кримінальні справи із засекреченого раніше фонду. Серед них – справи, відкриті проти жителів Волині польської національності.

Przez wiele lat dostęp do zespołu archiwalnego 4666 pt. «Komitet Bezpieczeństwa Państwowego (KGB) przy Radzie Ministrów Ukraińskiej SRR w obwodzie wołyńskim, m. Łuck, obwodu wołyńskiego» był ze znanych powodów prawie niemożliwy. Okres datowania dokumentów tego zespołu obejmuje lata 1939–1989. Aby zapoznać się z zawartymi w nim sprawami, wcześniej konieczne było uzyskanie zezwolenia władz bezpieczeństwa państwa, co wcale nie było łatwe. Od czasu wejścia w życie Ustawy Ukrainy z dnia 9 kwietnia 2015 r. «W sprawie dostępu do archiwów organów represyjnych totalitarnego reżimu komunistycznego z lat 1917–1991» sprawy z tego zespołu stały się dostępne dla wszystkich.

W maju 2020 r. Archiwum Państwowe Obwodu Wołyńskiego opublikowało na swojej stronie internetowej pierwsze zdigitalizowane sprawy z zespołu 4666. Prace nad digitalizacją trwają, zwiększa się liczba dokumentów udostępnianych w dziedzinie publicznej. Są wśród nich także te, które dotyczą Polaków. Przedstawiamy kilka z nich.

Kazimierz Sołdrzyński, s. Mateusza, mieszkaniec Kiwerc, został aresztowany 5 lutego 1945 r. Pracował jako monter wodociągów na miejscowej stacji kolejowej. Zarzucano mu, że «miał bliższe powiązania z funkcjonariuszami żandarmerii niemieckiej, z którymi urządził w swoim mieszkaniu podwieszankę z alkoholem, a obecnie prowadzi wśród ludności antyradziecką propagandę nacjonalistyczną o charakterze oszczerzym». Po wstępnych śledztwie Sołdrzyński został wysłany do poprawczych obozów pracy w Komi ASRR. NKWD zakończyło śledztwo w maju 1945 r., a wyrok datowany jest na 11 grudnia 1946 r. Sołdrzyński został za swoje «zbrodnie» skazany na cztery lata ciężkich robót. Jego dalsze losy nie są nam znane.

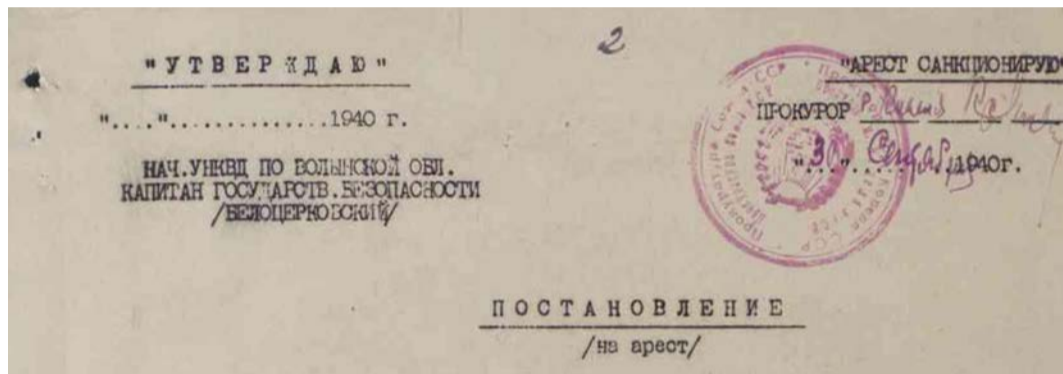
W 1989 r. Kazimierz Sołdrzyński został zrehabilitowany. Zgodnie z prawem należało o tym poinformować krewnych, jednak z dokumentów wynika, że żona Kazimierza Sołdrzyńskiego, Stefania oraz córki Leonarda i Danuta, nie dowiedziały się o rehabilitacji. Nie odnaleziono ich w miejscu zamieszkania, którym w 1939 r. był Zdobunów.

Należy zaznaczyć, że ponieważ sprawy prowadziła większość Rosjan, dla których język polski był całkowicie obcy, w nazwiskach skazanych mogą występować błędy.

Z nazwiskiem naszego bohatera też nie jest wszystko jasne. W części dokumentów sprawy jest ono zapisane po rosyjsku jako «Соложынський» – Solożyński, dlatego śledczy, starszy lejtnant Popow, już na miejscu zesłania w Uchtkombinacie w Komi ASRR sporządził w sprawie specjalną notatkę, z której wynika, że za prawidłową pisownię należy uznać «Солджынський» – Sołdrzyński, a miejscem urodzenia jest «Пресуха» – miasto Presucha. Wydaje się jednak, że to doprecyzowanie nie wyklucza, że prawdziwym nazwiskiem mogło być Sołdziński, Słodziński, Sołodziński lub Smoldziński. A ta «Presucha» to miejscowość Przysucha koło Radomia.

Marian Pilecki, s. Stanisława, ur. w 1895 r. we wsi Kumanówka (obecnie rejon chmielnicki obwodu winnickiego, – red.), pracujący jako maszynista pociągu, wpadł w ręce NKWD 2 lutego 1945 r. W akcie oskarżenia czytamy: «Podczas okupacji niemieckiej stacji Salsk w obwodzie stalingradzkim dobrowolnie pozostał na okupowanym terytorium i pracował dla Niemców jako maszynista pociągu (...) Po ucieczce Niemców z Salska Pilecki dobrowolnie udał się na tyły niemieckie i pracował jako maszynista w zajezdni w Kiwercach, gdzie prowadził antyradziecką agitację defetystyczną wśród pracowników zajezdni».

W maju 1945 r. Pilecki został zesłany do Uchtkombinatu. Na miejscu śledztwo zostało zakończone. Funkcjonariusze NKWD sugerowali ska-

zanie oskarżonego na osiem lat poprawczych obozów pracy. Jednak w 1946 r. sprawa została przekazana do Kolegium Specjalnego NKWD (ros. OCO НКВД). Zgodnie z decyzją tej pozasadowej instytucji, wobec braku możliwości udowodnienia kolaboracji, Pilecki otrzymał jedynie trzy lata obozów i wkrótce został amnestionowany. W wyciągu z protokołu z 25 lipca 1946 r. jako datę postanowienia Prezydium Rady Najwyższej ZSRR o amnestii wskazano dzień 7 lipca 1945 r. Czyli od amnestionowania do uwolnienia Pileckiego minął cały rok. Nie wiemy, co się z nim stało po amnestii.

Józef Narusz, s. Kazimierza, ur. w 1898 r. w Białymstoku, pracował jako robotnik budowlany w 50. pułku w Kowlu. Postawiono mu bardzo poważne zarzuty: «Był związany z polskim wywiadem i aktywnie walczył z ruchem rewolucyjnym na Zachodniej Ukrainie».

Narusz trafił do więzienia 31 października 1939 r. Przeciwko niemu prowadzono intensywne śledztwo: w sprawie zachowało się 19 protokołów przesłuchań. Odrzucał wszelkie oskarżenia, w tym wniesione podczas konfrontacji ze świadkami. «Nie przyznał się do stawianych mu zarzutów. Oskarżono go na podstawie zeznań świadków. Sprawy należy skierować do Kolegium Specjalnego NKWD ZSRR» – napisano w uchwale z 11 czerwca 1941 r.

Kolejny dokument sprawy karnej, wyciąg z protokołu Kolegium Specjalnego nr 64 z dnia 1 lipca 1941 r., stwierdza, że Józef Narusz, jako element społecznie niebezpieczny, został umieszczony w poprawczym obozie pracy na okres ośmiu lat, licząc od 31 października 1939 r. Ta data świadczy, że mimo wybuchu 22 czerwca tego roku wojny niemiecko-radzieckiej, biurokratyczny mechanizm maszyny represji nadal działał.

Lecz z zaświadczenia z dnia 31 stycznia 1942 r. wynika, że «decyzja Kolegium Specjalnego NKWD ZSRR z dnia 1 lipca 1941 r. w sprawie Narusza Józefa, s. Kazimierza, nie została wykonana, gdyż nie ma informacji o miejscu pobytu aresztowanego, który został ewakuowany z powodu wojennych okoliczności ze strefy przyfrontowej». Znany jest ten fakt, że w pierwszych dniach tej wojny w 1941 r. enkawudziści, nie mogąc ewakuować więźniów z terenów przygranicznych, po prostu ich mordowali. Do egzekucji doszło w wielu więzieniach, w których zginęło od 20 do 50 tys. osób. M.in. w dniach 23–24 czerwca podczas eksterminacji więźniów w Łucku zginęło od 2 do 4 tys. osób. Można przypuszczać, że był wśród nich także nasz bohater.

Warto zaznaczyć, że uwaga o możliwej błędnej pisowni polskich nazwisk będzie aktualna także w tym przypadku. Nazwisko Józefa Narusza zostało zapisane w aktach sprawy także jako «Наруж» – Naruż i «Нарош» – Narosz.

Ze sprawami karnymi obywateli Ukraińskiej SRR represjonowanych przez władze sowieckie można zapoznać się na stronie Archiwum Państwowego Obwodu Wołyńskiego pod następującym linkiem: <https://cutt.ly/EGGfFlrw>. (Ciąg dalszy nastąpi).

Anatol Olich

tego 1945 r. U zwinuważenні вказано: «У період німецької окупації станції Сальськ Сталінградської області добровільно залишався на окупованій території і працював у німців машиністом поїзда. (...) Після втечі німців із Сальська Пілецький добровільно поїхав у німецький тил і працював машиністом в депо Ківерці, де проводив антирадянську поразницьку агітацію серед працівників депо».

У травні 1945 р. Пілецького відправили в Ухткомбінат. Там на місці слідчі закінчили справу, запропонувавши присудити обвинуваченому вісім років виправно-трудоих таборів. Проте в 1946 р. справа перейшла в руки ОСО (Особого совещання НКВД, укр. Особливої наради). За рішенням цієї позасудової установи, оскільки колабораціонізм довести не вдалося, Пілецький отримав три роки і був амністований. У виписці з протоколу від 25 липня 1946 р. зазначено дату указу Президії Верховної Ради СРСР про амністію – 7 липня 1945 р. Тобто від указу до звільнення з-під варті Пілецького пройшов цілий рік. Що з ним відбувалося після амністії, нам не відомо.

Наруш Йосип Казимирович народився в 1898 р. у Білостоці, працював підрядчиком на будівництві в 50-му полку в Ковелі. Звинувачення, висунуті проти нього, були дуже серйозні: «Був пов'язаний із польською розвідкою і вів активну боротьбу з революційним рухом на Західній Україні».

У тюрмі Йосип Наруш опинився 31 жовтня 1939 р. Проти нього вели інтенсивне слідство: у справі збереглися 19 протоколів допитів. Усі звинувачення, зокрема на очних ставках зі свідками, він відкидав. «Винним себе не визнавав. Викривається показами свідків. Справу направити на розгляд ОСО НКВД СРСР», – написано в постанові від 11 червня 1941 р.

Наступний документ, виписка з протоколу ОСО № 64 від 1 липня 1941 р., вказує, що Йосипа Наруша як соціально-небезпечного елемента помістили у виправно-трудоий табір строком на вісім років, відраховуючи термін із 31 жовтня 1939 р. Як підтверджує дата, навіть попри те, що 22 червня того року розпочалася німецько-совєтська війна, бюрократичний механізм репресивної машини продовжував діяти.

Довідка від 31 січня 1942 р. повідомляє, що «рішення ОСО при НКВД СРСР від 1 липня 1941 р. стосовно Наруша Йосипа Казимировича виконане не було, оскільки відсутні дані про місцеперебування аресшованого, евакуйованого у зв'язку з воєнними обставинами з прифронтової зони».

Відомо, що в перші дні цієї війни 1941 р. енкаведисти, не маючи змоги евакуювати в'язнів на прикордонних територіях, вбили їх. Це відбувалося в багатьох тюрмах. Тоді загинули від 20 до 50 тис. людей. Наприклад, 23–24 червня під час розстрілу в'язнів Луцької тюрми загинули від 2 до 4 тис. аресшованих. Можна припустити, що Йосип Наруш був серед них.

Потрібно констатувати, що зауваження щодо можливого неправильного написання польських прізвищ буде слушним і в цьому випадку. У справі Йосипа Наруша трапляються написання і Наруж, і Нарош.

З архівними кримінальними справами громадян УССР, репресованими советською владою, можна ознайомитися на сайті Державного архіву Волинської області за посиланням: <https://cutt.ly/EGGfFlrw>.

(Далі буде).

Анатолій Оlich

Polacy z Kiwerc uporządkowali cmentarz

Ківерцівські поляки прибрали цвинтар

12 października członkowie kiwereckiego oddziału Stowarzyszenia Kultury Polskiej imienia Ewy Felińskiej na Wołyniu oraz wierni miejscowej parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa uporządkowali cmentarz katolicki.

W ramach przygotowań do listopada, miesiąca poświęconego modlitwie za zmarłych, wspólnoty polskie na Wołyniu tradycyjnie porządkują swoje cmentarze. W Kiwercach członkowie miejscowego oddziału Stowarzyszenia Kultury Polskiej imienia Ewy Felińskiej na Wołyniu oraz wierni parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa posprzątały także swoją nekropolię.

Według księdza Krzysztofa Orlickiego, proboszcza i organizatora sprzątnięcia, wzięto w nim udział 13 osób. Wycięto drzewa i krzewy, usunięto je także wraz z połamanymi przez burzę gałęziami z terenu cmentarza. Ksiądz zwrócił się wcześniej do kierownika Kiwereckiego Zarządu Usług Komunalnych Rusłana Łewczyka z prośbą o bezpłatne udostępnienie pojazdu do wywieżenia gałęzi i śmieci.

Pracy było dużo, bo wrzesniowa wichura wyrządziła w Kiwercach ogromne szkody. M.in. zniszczeniu uległo kilka polskich pomników na starym cmentarzu.

Skutki klęski żywiołowej niedawno usuwali pracownicy Kiwereckiego Przedsiębiorstwa Komunalnego, jednak nie byli w stanie objąć swymi

zabiegami całego terenu cmentarza. 12 października zajęli się tym członkowie miejscowej wspólnoty polskiej. Porządki robili nie tylko na polskich pochówkach, ale i sąsiednich, ukraińskich, którymi nikt już się nie opiekuje. Według ks. Krzysztofa, miejscowi katolicy robią to regularnie.

«Sprzątnięcie jest zawsze okazją do tego, żeby się spotkać w więcej osób i zrobić coś dobrego. Zwróciłem parafianom uwagę w ogłoszeniach, że dbanie o mogiły nawet tych nam nieznanych, którzy nie są naszą rodziną, jest to sprawa, która nie będzie zapomniana przed Bogiem», – zaznacza kapłan.

W dniach 1 i 2 listopada, czyli w dni zaduszne, na cmentarzach w Kiwercach zostaną odprawione tradycyjne nabożeństwa. Pierwsze z nich odbędzie się 1 listopada o godz. 16:30 w Alei Chwały na nowym cmentarzu (koło wsi Borochołów), a o godz. 18:30 tego samego dnia w kościele zostanie odprawiona msza święta. 2 listopada o godz. 16:30 katolicy będą modlić się na starym cmentarzu w Kiwercach, a o 18:30 – w parafialnej świątyni.

Anatol Olich

Zdjęcia udostępnione przez ks. Krzysztofa Orlickiego

12 жовтня члени Ківерцівського підвідділу Товариства польської культури на Волині імені Еви Фелінської та віряни місцевої парафії Пресвятого Серця Ісуса навели лад на католицькому кладовищі.

Готуючись до листопада, місяця, присвяченого пам'яті померлих, польські спільноти на Волині традиційно впорядковують цвинтарі. В Ківерцях члени місцевого підвідділу Товариства польської культури на Волині імені Еви Фелінської та віряни парафії Пресвятого Серця Ісуса теж навели лад на своєму некрополі.

Як розповів отець Кшиштоф Орлицький, парох і організатор прибирання, в ньому взяли участь 13 людей. Вони вирізали дерева та кущі, вивезли їх і зламані буревієм гілки з території цвинтаря. Священник задалегідь звернувся до керівника Ківерцівського міського виробничого управління житлово-комунального господарства Руслана Левчика з проханням безплатно надати техніку для вивезення гілля та сміття.

Роботи було багато, адже у вересні в Ківерцях чимало шкоди наробила негода. Зокрема, постраждало кілька польських пам'яток на старому кладовищі.

Наслідки стихії нещодавно усували працівники Ківерцівського комунального господарства, проте вони не змогли охопити всю

територію цвинтаря. Їхню працю продовжили 12 жовтня члени місцевої польської спільноти. Вони навели лад не тільки на польських похованнях, а й на сусідніх українських, за якими немає кому доглядати. Як розповів отець Кшиштоф, місцеві католики роблять це регулярно.

«Прибирання – це нагода зустрітися одне з одним і зробити щось добре. Я в парафіяльних оголошеннях звернув увагу, що дбати про могили, зокрема тих, кого ми не знаємо, хто не є нашим родичем, – це справа, яка не буде забута перед Богом», – наголосив панотець.

1 і 2 листопада, в поминальні дні, на цвинтарях у Ківерцях відбуватимуться традиційні богослужіння. Перше з них пройде 1 листопада о 16:30 на Алеї слави на новому кладовищі (біля села Борохів), о 18:30 цього ж дня в костелі відправлять месу. 2 листопада о 16:30 католики молитимуться на старому кладовищі в Ківерцях, а о 18:30 – у храмі.

Анатолій Оліх

Фото надав отець Кшиштоф Орлицький

Катовіце чекає на волонтерів

Громадська організація «Стелла» шукає учасників волонтерського проекту в Катовіце. Серед напрямків діяльності – розбудова громади, екологія, робота з людьми з інвалідністю, промоція Європейського корпусу солідарності.

Дати початку реалізації проекту:

- впродовж січня (тривалість 12 місяців);
- початок лютого (11 місяців);
- початок березня (10 місяців);
- початок квітня (9 місяців).

Дедлайн: якомога скоріше.

Проект фінансується в рамках програми Європейського корпусу солідарності. Організатори покривають витрати на проїзд, харчування, проживання, страхування та кишенькові витрати.

У Катовіце волонтерів прийматиме товариство громадянської активності «Bona Fides». Їх залучатимуть до діяльності цієї організації.

Завдання волонтера:

- працювати з місцевими громадськими організаціями;
- організовувати локальні заходи;
- організовувати навчальні класи, лекції, воркшопи для громади;
- працювати з дітьми;

– популяризувати Європейський корпус солідарності;

– створювати контент для соціальних мереж.

Вимоги до волонтерів:

- 18–30 років;
- мінімальні знання англійської;
- зацікавленість у темі проекту.

Щоб подати заявку на проект, потрібно надіслати мотиваційний лист та резюме (файл pdf, англійською мовою) одним листом на email: mariachiara@bonafides.pl та evs@ngo-stella.org (копія). У темі листа потрібно вказати «ESC in Bonafides» та додати інформацію про бажану тривалість проекту.

Будь-які запитання про проект можна ставити в коментарях під дописом громадської організації «Стелла»: <https://t.me/MonitorInfo/5828>.

Детальний опис проекту можна знайти тут: <https://evs.bonafides.pl/2023/09/esc-in-katowice-poland-3/>.

Wira Ahejewa zaprezentowała w Łucku książkę o Maksymie Rylskim

Віра Агеєва презентувала в Луцьку книжку про Рильського

Крытык літэрацыйнай Віры Агеєвай запэзентавала ў Луцку кніжку «Сьціна роўнавагі. Максым Рылскі і яго часы».

Літэратуразнавіца Віра Агеєва презентувала ў Луцку кніжку «Містэцтва роўнавагі: Максым Рылскі і яго час».

Wira Ahejewa, profesor Uniwersytetu Narodowego «Akademia Kijowsko-Mohylańska», filolog i krytyk literacki, jest autorką kilkunastu książek. Jej zainteresowania naukowe obejmują badanie tekstów współczesnej literatury ukraińskiej i biografii pisarzy ukraińskich XX wieku, a także tematykę gender we współczesnej literaturze.

Literaturoznawczyni jest laureatką kilku prestiżowych nagród. M.in. w 1996 r., jako jedna ze współauterek podręcznika «Historia literatury ukraińskiej XX wieku», otrzymała najwyższe ukraińskie odznaczenie twórcze za wkład w rozwój kultury i sztuki – Państwową Nagrodę Ukrainy im. Tarasa Szewczenki.

21 października w księgarni «Є» w Łucku autorka zaprezentowała swoją kolejną książkę «Sztuka równowagi. Maksym Rylski i jego czas».

Волин не є чужим для Віри Агеєвої: кілька її праць наукових poświęчених єст Лєси Українці, брала таке участь у підготовці до публікації комплексу збірника академічного діла видатної поетеси. Працювали над ним науковці з Волинського Університету Народового ім. Лєси Українці, а 14-томовий збірник указав сє в 2021 р. Длєтого на спотканіу в ксієгарні обєчні булі таке наuczyciele і студєнци луцької учєльні. Модєраторкє була др. hab. Ірина Констанкєвич, профєсор Катєдры Літєратуры Української WUN, послєнка до парламенту Україны.

Opowiadając o bohaterze swojej książki, Wira Ahejewa cytowała wiersze i dzieliła się ciekawymi historiami z życia poety. Jego biogram rozpoczęła od 1768 r., kiedy hajdamacy, eksterminując Polaków, ułaskawili prapradziadka Maksyma Rylskiego, 14-letniego ucznia Kolegium Bazylińskiego w Humaniu, Romualda Rylskiego, gdy ten zaśpiewał ukraiński psalm «Najświętsza Dziewico, Matko ziemi ruskiej».

Autorka nie tylko opowiedziała o życiu Rylskiego, ale także przybliżyła słuchaczom realia epoki, w której przyszło mu żyć i tworzyć. «Nie należę do osób piętnujących poetów, którzy nie są bohaterami. Rolą poetów nie jest bycie bohaterami. Ale mogę stwierdzić: bez ich dzieł byłibyśmy znacznie biedniejsi. Zamiast tego Rylskiemu udało się, jak napisał, „życie niesprzedanym donieść” – podkreśla uczona.

Maksym Rylski urodził się w 1895 r. w Kijowie w rodzinie polskiego działacza społecznego

Tadeusza Rylskiego. Jego pierwsza książka «Na białych wyspach» ukazała się w 1910 r., gdy autor był jeszcze gimnazystą. Z powodu przewrotu bolszewickiego i wojny nie uzyskał wykształcenia wyższego. W latach dwudziestych XX w. należał do kręgu artystycznego neoklasycystów. W 1931 r. został aresztowany przez NKWD, udało mu się jednak przetrwać represje stalinowskie. Prowadził owocne życie twórcze: napisał ponad 30 tomików poezji. Mimo trwania w warunkach sowieckiej rzeczywistości pozostał prawdziwym poetą i uczciwym człowiekiem.

Maksym Rylski to nie tylko poeta. Zajmował się także przekładami poetyckimi, zwłaszcza z ojczystej polszczyzny. Za arcydzieła uważa się jego przekłady utworów Juliusza Słowackiego i Adama Mickiewicza, zwłaszcza «Sonetów krymskich» i «Pana Tadeusza».

Tekst i zdjęcia: Anatol Olich

P. S.: Latem br. w Polsce ukazało się tłumaczenie jednej z ostatnich książek Wiry Ahejowej «W cieniu imperium. Kulisy ukraińsko-rosyjskiej wojny kulturowej» (wydawnictwo «Znak Horyzont», tłumaczenie Iwony Boruszkowskiej).

denty z luцького вишу. Модєрувала її викладачка ВНУ, докторка філологічних наук Ірина Констанкєвич, народна депутатка Україны.

Розповідєючи присутнім про героя своєї кніжки, Віра Агеєва цитувала вірші й ділилася цікавими історіями із життя поєта. Своє розповідь вона розпочала з 1768 р., коли гайдамаки, знищуючи поляків, помилували прапрадіда Максыма Рылського, 14-річного учня уманського василіанського колегіуму Ромуальда Рылського, коли той заспівав український псалом «Прєчиста Дїво, Мати руського краю».

Авторка не тільки висвітлила життєвий шлях Рылського, а й ознайомила слухачів із реаліями тієї епохи, в якій йому довелося жити і творити. «Я не належу до тих, хто таврує поєтів, які не булі героями. Це не роль поєтів – бути героями. Але можу констатувати: без їхніх творів ми булі би набагато біднішими. Натомість Рылському вдалося, як він написав, «своє життя непроданим донєсти», – акцентувала дослідниця.

Максым Рылський народився в 1895 р. в Києві у сім'ї польського громадського діяча Тадея Рылського. Перша його кніжка «На білих островах» вийшла в 1910 р., коли автор навчався ще в гімназії. Вищу освіту, через більшовицький переворот та війну, він так і не отримав. У 1920-х рр. належав до містєцького угруповання неокласиків. У 1931 р. був арештований органами НКВС, але йому вдалося вціліти в часи сталінських репрєсій. Прожив плідне творчє життя: в його доробку понад 30 поєтичних збірок. Попри існування в умовах советської дійсності, залишився справжнім поєтом і чесною людиною.

Максым Рылський, окрім оригінальної поєзії, займався поєтичним перекладом, зокрема з рідної польської. Вершинними вважають його переклади творів Юліуша Словацького та Адама Міцкєвича, особливо «Крымських сонєтів» і «Пана Тадеуша».

Tekst i фото: Анатолий Оlich

P. S.: Улітку 2023 р. у Польщі вийшов друком переклад однієї з останніх книг Віри Агеєвої «За лаштунками імперії. Есеї про українсько-російські культурні відносини» (видавництво «Znak Horyzont», переклад Івони Борусковської).

Замовте польські книги для школи чи бібліотеки

Заклад освіти, незалежний педагог, бібліотека чи приватна установа, яка займається навчанням польської мови й культури, можуть отримати в подарунок від видавництва «Крок» комплект із 16 книг польських авторів.

Книги польських авторів, видані українською мовою, може замовити будь-яка книгозбірня чи інституція, яка зацікавлена польською літературою та потребує нових видань польських авторів українською мовою.

У комплект входять видання: Ян Кохановський. Трени й інші вірші; Адам Міцкєвич. Дзяди; Мілош Бєдзицькі. Пил/лип; Яніна Осєвська. Синя мить; Пйотр Лямпрєхт. Це місце; Ян Польковський. Розмови з Ружєвичем; Войцєх Венцєль. Imago mundi; Януш Шубєр. Око погоди та інші вірші; Ян Польковський. Голоси; Ян Блонський. Мова дорєчна: Есеї про польську поєзію 2-ої половини XX столїття; Катажина Шєвчик-Хаакє. Колочки Грюнєвальда: Не лише про екфразис; Ян Польковський. Канти; Адам Лєшкєвич. Хороші пси неквапливо сягають фіналу; Бартош Сувінський. Слово про існування. Про творчість Галини Посвєтєвської; Тому існує ніщо. Нариси про творчість Романа Хонєта; Адриан Глєнь. Мови дійсності. Про творчість Юліана Корнхєузєра.

Видавництво інформує про такі умови надання комплекту книг:

- відповідальне заповнення форми (її можна знайти тут: <https://cutt.ly/twQiF3z>),
- відповідність потребам,
- оплата доставки.

Реалізація проекту відбувається за підтримки Інституту літератури в Кракові.

Фото: Видавництво «Крок»

ВМ

О Юзефе Брандце в Рównem

W celu prezentacji w Ukrainie polskiej sztuki Towarzystwo Kultury Polskiej w Równem organizuje w ostatnich latach konferencje poświęcone twórczości wybitnych polskich malarzy. Bohaterem kolejnego spotkania, które miało miejsce 20 października, został Józef Brandt.

Konferencja «Józef Brandt – życie i obrazy» została zorganizowana w ramach projektu «Bliżej Polski. Regranting. Wsparcie wydarzeń polonijnych za granicą». Uczestniczyli w niej członkowie Towarzystwa i miłośnicy sztuki. Mieli okazję do pogłębienia wiedzy o polskim malarzu.

Józef Brandt tworzył głównie obrazy rodzajowo-batalistyczne i historyczne o tematyce związanej z walkami kozackimi, tatarskimi i wojnami szwedzkimi XVIII w. Jego twórczość cechuje literackie ujęcie tematu, realizm szczegółów, swobodna kompozycja i mistrzowskie oddanie ruchu.

O tych i innych ciekawostkach związanych z powstawaniem obrazów malarza opowiedziała Elżbieta Piotrowska, nauczycielka języka polskiego.

Spośród ogromnego dorobku artystycznego Józefa Brandta organizatorzy wybrali do zaprezentowania prace najbardziej podkreślające twórczość malarza: «Walka o sztandar turecki», «Chodkiewicz pod Chocimiem», «Bogurodzica», «Obóz zaporożców», «Wyjazd z Wilanowa Jana III i Marysieńki Sobieskich» i inne.

Wykład na temat «Życie i twórczość artystyczna Józefa Brandta» wygłosiła dr hab. w zakresie historii Rusłana Szeretiuk. O stylu malarstwa Józefa Brandta opowiedziała historyk Walentyna Daniliczewa.

Podczas wydarzenia zabrzmiała muzyka duetu smyczkowego w składzie: Katarzyna Nazarenko i Bogdan Turko, a także piosenki w wykonaniu zespołu «Faustyna».

Projekt «Bliżej Polski. Regranting. Wsparcie wydarzeń polonijnych za granicą» jest realizo-

wany przez Fundację Wolność i Demokracja, a finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023.

Elżbieta Piotrowska,
nauczycielka języka polskiego
skierowana do Równem przez ORPEG
Fot. Władysław Bagiński

Про Юзефа Брандта в Рівному

Протягом останніх років Товариство польської культури в Рівному з метою презентації польського мистецтва в Україні організовує конференції, присвячені творчості видатних польських художників. Героєм чергової зустрічі, яка відбулася 20 жовтня, став Юзеф Брандт.

Твори Юзефа Брандта – це переважно картини батального та історичного жанру, тематика яких пов'язана з війнами з козаками, татарами і шведами в XVII ст. Творчості художника притаманні літературний підхід до теми, реалістичність деталей, вільна композиція й майстерне зображення руху.

Про інші цікаві факти, пов'язані з картинами художника, розповіла вчителька польської мови Ельжбета Пьотровська.

Серед великого мистецького доробку Юзефа Брандта організатори обрали для презентації твори, які найбільше репрезентують творчість художника: «Бій за турецький прапор», «Ходкевич під Хотинном», «Богородиця», «Табір запорожців», «Виїзд Яна III Собеського і Марисеньки з Вілянова» та інші.

Лекцію на тему «Життя і творчість Юзефа Брандта» прочитала докторка історичних наук Руслана Шеретюк. Краєзнавиця Валентина Данілічева розповіла про живописну манеру Юзефа Брандта.

Під час мистецького заходу звучали музика у виконанні струнного дуету в складі Катерини Назаренко і Богдана Турка, а також пісні від ансамблю «Фаустина».

Проект «Ближче до Польщі. Regranting. Підтримка полонійних подій за кордоном» реалізує фундація «Свобода і демократія» за підтримки Канцелярії голови Ради міністрів РП у рамках конкурсу «Полонія і поляки за кордоном 2023».

Ельжбета Пьотровська,
вчителька польської мови,
скерована до Рівного організацією ORPEG
Фото: Владислав Багінський

Зespół taneczny z Łucka odwiedził Polskę Луцький танцювальний колектив відвідав Польщу

W dniach 8–14 października zespół tańca ludowego «Dzerelce» z Łucka w ramach polsko-ukraińskiej wymiany młodzieży odwiedził Pobiedziska w województwie wielkopolskim.

8–14 жовтня народний ансамбль танцю «Джерельце» з Луцька в рамках польсько-українського обміну молоддю відвідав місто Победзіска у Великопольському воєводстві.

Podczas pobytu w Polsce ukraińska młodzież poznawała polską kulturę i tradycje. Program wizyty obejmował m.in. zwiedzanie Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, Zamku w Kurniku oraz Skansenu Miniatur w Pobiedziskach.

Młodzież z Łucka miała również okazję poznać tancerzy z zespołu «Wiwaty», działającego przy Ośrodku Kultury w Pobiedziskach, z którym «Dzerelce» współpracuje od 20 lat. Artyści dzielili się swoimi umiejętnościami, poznawali specyfikę ukraińskich i polskich tańców ludowych, a na koniec wspólnie zatańczyli.

Zespół «Dzerelce», działający przy Liceum nr 25 w Łucku, trzykrotnie występował w polskich szkołach, zapoznając polskich uczniów i nauczycieli z ukraińskimi tańcami ludowymi.

«Jesteśmy bardzo wdzięczni Fundacji Scena Pobiedziska, Narodowemu Centrum Kultury oraz Zespołowi Pieśni i Tańca «Wiwaty» za świetnie zaplanowany pobyt naszego zespołu w Polsce, za niesamowite wrażenia i ciepłe przyjęcie. Dziękujemy wszystkim Polakom za wsparcie Ukrainy!» – napisała na Facebooku Myroslawa Wojtowycz-Smyrnowa, kierownik zespołu «Dzerelce».

Wyjazd został zorganizowany w ramach programu Polsko-Ukraińska Wymiana Młodzieży

2023 realizowanego przez Narodowe Centrum Kultury.

Oleksandra Jacenko
Zdjęcie udostępnione przez autorkę

Під час перебування в Польщі українська молодь ознайомилася з польською культурою, традиціями та звичаями. Програма візиту передбачала, зокрема, відвідування Музею ви-

токів польської держави у Гнезні, Курницького замку та Скансену мініатур у Победзісках.

Лучани мали також можливість поспілкуватися з учасниками ансамблю та пісні «Wiwaty», що діє при Центрі культури в Победзісках, із яким «Джерельце» співпрацює вже 20 років. Молодь поділилася танцювальними вміннями, дізналася більше про особливості народних танців України та Польщі, а на завершення станцювала разом.

Колектив «Джерельце», який діє при Луцькому лицейі № 25, тричі виступав у польських школах для учнів і вчителів, тим самим ознайомлюючи їх з українськими народними танцями.

«Дуже вдячні фундації «Scena Pobiedziska», Національному центру культури та ансамблю пісні й танцю «Wiwaty» за прекрасно складену програму перебування колективу в Польщі, за яскраві враження та теплу зустріч. Дякуємо всім полякам за підтримку України!» – зазначила у Facebook керівниця ансамблю «Джерельце» Мирослава Войтович-Смирнова.

Поїздка відбулася в рамках програми «Польсько-український обмін молоддю – 2023», яку реалізує Національний центр культури в Польщі.

Oleksandra Jacenko
Фото надала авторка

Dmytro Antoniuk: «На Ukrainie zmienia się stosunek do zabytków»

Дмитро Антонюк: «Ставлення до пам'яток змінюється»

Nazwisko Dmytra Antoniuka znane jest osobom zainteresowanym podróżami i historią. Oprócz licznych artykułów na temat historii lokalnej, jego dorobek obejmuje m.in. kilka książek poświęconych dziedzictwu historycznemu Ukrainy. Wśród nich znajdują się «Zamki i rezydencje na Ukrainie związane z rodami polskimi». 15 października autor zaprezentował tę publikację w Przestrzeni Muzealnej «Zamek Okolny» w Łucku.

Książka «Zamki i rezydencje na Ukrainie związane z polskimi rodami» ujrzała światło dzienne w winnickim wydawnictwie «Твори» w lipcu tego roku. Jak powiedział Dmytro Antoniuk, jest to reinkarnacja jego dwutomowej książki «Polskie zamki i rezydencje na Ukrainie», która ukazała się w latach 2011–2012. «Lecz trudno nazwać tę książkę wydaniem ponownym. W tej publikacji pojawiło się ponad sto nieopisanych wcześniej zabytków, a te opisane trzeba było na nowo zilustrować aktualnymi zdjęciami. Ponadto uzupełniłem niektóre teksty. Stało się tak dlatego, że zabytki, podobnie jak ludzie, rodzą się, żyją i niestety umierają» – zauważył autor.

Książki Dmytra Antoniuka mogą służyć jako przewodniki dla podróżników. Na przykład na łamach książki «Zamki i rezydencje na Ukrainie związane z polskimi rodami» czytelnik znajdzie opisy i zdjęcia 512 zabytków, a także mapę, która pomoże je odnaleźć za pomocą kodów QR. Przede wszystkim jednak dla autora ważne jest badanie historii zabytków architektury na terenie Ukrainy i udokumentowanie ich aktualnego stanu.

– Dmytro, znamy Cię jako autora książek o zabytkach Ukrainy, przewodnika i dziennikarza. Co aktualnie robisz?

– Obecnie pracuję jako korespondent polskiego Radia Wnet. Codziennie relacjonuję wiadomości z Ukrainy, przede wszystkim wydarzenia na froncie, ale nie tylko: politykę, gospodarkę i wszystko, co niepokoi ludzi po obu stronach granicy.

Audycja «Raport z Kijowa», której jestem jednym z autorów, emitowana jest na żywo o godzinie 10:30 czasu ukraińskiego, czyli o godzinie 9:30 polskiego. Prowadzę także własny program muzyczny «Wspólne Skarby». Jest w nim zawsze emitowanych sześć różnych kompozycji światowych, w tym obowiązkowo występuje muzyka z Polski, Białorusi i Ukrainy. Pomiędzy piosenkami opowiadam różne ciekawostki o wykonawcach, lokalnych obyczajach i wydarzeniach historycznych. Program ten nadawany jest w nocy ze środy na czwartek o godzinie 00:10 czasu polskiego, czyli o 01:10 czasu ukraińskiego.

Gdybym nie miał tej pracy, byłoby mi trudniej, bo nie mogę obecnie wykonywać swojej głównej działalności jako przewodnik. Wcześniej prowadziłem wycieczki po Ukrainie, m.in. do Czarnobyla. Kontynuuję działalność dziennikarza freelancera, ale nie można tego nazwać stabilną pracą.

– Książka «Zamki...» jest Twoim opus magnum całego życia czy tylko obecnego jego fragmentu?

– Prawdopodobnie tylko obecnego (uśmiecha się – red.).

– Czy planujesz wydać ją po polsku?

– Prace nad tłumaczeniem książki już trwają. Zajmuje się tym wspaniały specjalista, Polak Artur Deska, od wielu lat mieszkający w Drohobyczu. Dużo robi dla Ukrainy, prowadzi działalność charytatywną.

– Co czułeś, gdy otrzymałeś pierwszy egzemplarz? Czy może nie było specjalnych emocji, nie jest to przecież Twoja pierwsza książka?

– Nie, zdecydowanie to było dla mnie ważne wydarzenie. Zwłaszcza, że nosiłem się z tym pomysłem już od dawna. Zaprojektowałem okładkę i to, jak książka będzie wyglądać. Chciałem, żeby miała twardą oprawę i właśnie w takich kolorach, złocie i błękicie, barwach narodowych Ukrainy. Polskie wydanie będzie w polskich barwach. Pro-

jektant i ja włożyliśmy wiele wysiłku, aby trzymanie tej książki w ręku było dla czytelnika przyjemnością.

– Dlaczego wybrałeś tak długi tytuł?

– Trzeba zdać sobie sprawę, że zabytki te budowane były głównie przez Ukraińców. Podkreśla to ich ukraińskość, ale są one bezpośrednio związane z Polakami.

Kiedy książka już się ukazała, jeden z czytelników skarcił mnie: «Dlaczego znowu coś «polskiego», a nie, powiedzmy, «rzeszpospolitańskiego»? W odpowiedzi zaproponowałem mu sprecyzowanie sytuacji dotyczącej np. pałacu Hańskich w Wierzchowni na Żytomierszczyźnie, gdzie mieszkali małżonkowie Honoré de Balzac i Ewelina Hańska. Pałac powstał na początku XIX w., kiedy Rzeczpospolita Obojga Narodów już nie istniała. A co z wieżą Czartoryskich w Łucku, która została zbudowana, gdy Rzeczpospolita jeszcze nie istniała? Specjalnie wybrałem tę nazwę, aby podkreślić, że są to zabytki przede wszystkim ukraińskie, ale które były finansowane przez polskie rody i to czyni je naszymi wspólnymi zabytkami.

– Jak zaczęłaś badać zabytki w ogóle, a zabytki polskie w szczególności?

– Fascynacja zabytkami pochodzi z dzieciństwa i jest spadkiem po rodzicach. Jako dziecko sadzali mnie na tylnym siedzeniu naszego żiguli i jechaliśmy na wycieczki. Często wyjeżdżaliśmy na zachód Ukrainy. Widziałem wiele zamków, pałaców, kościołów i cerkwi. A kiedy dorosłem i zacząłem samodzielnie zgłębiać temat, okazało się, że większość tych zabytków jest związana z Polakami. Zacząłem sięgać po źródła w większości polskojęzyczne. W ten sposób nauczyłem się języka polskiego.

Moją pierwszą samodzielną wycieczkę odbyłem od Berdyczowa, do klasztoru Karmelitów Bosych. Było to w lutym 1992 r. Klasztor był w katastrofalnym stanie, do podziemi można było wejść przez dziury. Mój przyjaciel i ja mieliśmy wtedy po 16 lat, złączyliśmy tam wszystko i bardzo nas to zainspirowało.

– Czy to publikacja dla podróżników, czy dla miłośników historii?

– Myślę, że będzie przydatna i dla pierwszych, i dla drugich. Jednak jednym z głównych zadań publikacji jest przedstawienie aktualnego stanu zabytków. Ponad jedna trzecia z nich jest w tak złym stanie, że grozi nam ich utrata w ciągu pięciu do siedmiu lat. Wystyd to mówić, ale w czasach niepodległości przez zaniedbania straciliśmy kolosalną liczbę zabytków. W książce pokazuję te, które zachowały się przynajmniej częściowo, można je zobaczyć i dotknąć. Nawet jeśli ocalała tylko jedna ściana, nawet jeśli wejście do niej było już niebezpieczne, przyjechałem, zrobiłem zdjęcia, napisałem o tym budynku, aby przyczynić się do zachowania naszego dziedzictwa kulturowego.

– Działasz w tej dziedzinie od wielu lat. Czy z Twoich obserwacji wynika, że zmienia się stosunek Ukraińców do pomników przeszłości?

– Wcześniej, gdy odwiedzałem miejsca, w których zabytki były w złym stanie, starałem się zwrócić na to uwagę lokalnych mieszkańców. W odpowiedzi natomiast często słyszałem coś takiego: «Po co mielibyśmy coś robić, przecież to nie nasze, lecz polskie? Niech Polacy przyjdą i zrobią, jeśli chcą». Teraz w niektórych miejscach takie podejście nadal istnieje, ale raczej jako wyjątek. Cieszy mnie to, bo ludzie zaczęli zdawać sobie sprawę, że to są nasze ukraińskie skarby. Tak, być może ta zmiana dzieje się ze względów

Im'я Дмитра Антонюка відоме людям, які цікавляться мандрівками та історією. У його доробку, крім численних краєзнавчих статей, – кілька книжок, присвячених історичній спадщині України. Серед них – «Замки і резиденції в Україні, пов'язані із польськими родами». 15 жовтня автор презентував це видання в Музейному просторі «Окольный замок» у Луцьку.

Книга «Замки і резиденції в Україні, пов'язані із польськими родами» побачила світ у вінницькому видавництві «Твори» в липні цього року. Як розповів Дмитро Антонюк, вона є перевтіленням його двотомника «Польські замки і резиденції в Україні», який вийшов у 2011–2012 рр. «Назвати книжку перевиданням важко. У цьому виданні з'явилася понад сотня неописаних пам'яток, а описані потрібно було наново ілюструвати актуальними фотографіями. До того ж були й текстувальні уточнення. Це викликано тим, що пам'ятки, як і люди, народжуються, живуть і, на жаль, помирають», – зазначив автор.

Книги Дмитра Антонюка можуть слугувати довідниками-путівниками для мандрівників. Наприклад, на сторінках «Замків...» читає знайде описи та фотографії 512 пам'яток, а також карту, яка за допомогою QR-кодів допоможе ці пам'ятки відшукати. Проте передусім для автора важливо вивчати історію архітектурних пам'яток на території України та фіксувати їх сучасний стан.

– Дмитре, ми знаємо вас як автора книг про пам'ятки на території України, гідів та журналіста. Чим ви займаєтесь сьогодні?

– Зараз я працюю кореспондентом на польському «Radio Wnet». Щодня висвітлюю новини в Україні, передусім події на фронті, але не тільки: політика, економіка і все інше, що хвилює людей з обох боків кордону.

Передача «Raport z Kijowa», одним з авторів якої я є, транслюється у прямому ефірі о 10:30 українського часу, тобто о 9:30 польського. Веду теж власну музичну програму «Wspólne Skarby». У ній завжди звучать шість різноманітних світових композицій, серед яких – обов'язково музика з Польщі, Білорусі та України. Між піснями розповідаю про виконавців, краєзнавчі та історичні речі. Цю передачу транслюють уночі із середи на четвер о 00:10 польського часу, тобто о 01:10 українського.

Якби цієї роботи не було, то мені було би дуже сутужно, адже я не можу займатися своєю основною діяльністю гідів. Раніше я водив екскурсії Україною, зокрема Чорнобильською зоною. Продовжую журналістський фрланс, але це не можна назвати стабільною роботою.

– Книга «Замки...» – це ваш магnum opus узагалі чи на цей момент?

– Мабуть, на цей момент (уśmieхається, – ред.).

– А польською плануєте видати?

– Робота над перекладом книги триває. Над нею працює прекрасний фахівець, носій мови, поляк Артур Деска, який уже багато років живе в Дрогобичі. Він багато робить для України, зокрема проводить харитативну діяльність.

– Що ви відчули, коли отримали сигнальний примірник? Чи, може, не було особливих емоцій, адже у вас це вже далеко не перша книга?

– Ні, це була знакова для мене подія. Особливо тому, що задум я виношував давно. І обкладинку я придумав, і те, як виглядатиме книга. Хотів, щоб це була тверда палітурка, і саме в таких кольорах, золотому та синьому, національних барвах України. Польське видання буде в польських кольорах. Ми з дизайнером доклали багато зусиль, щоб цю книгу читачеві було приємно тримати в руках.

– Чому ви обрали саме таку, досить довгу, назву?

– Потрібно усвідомлювати, що ці пам'ятки будували переважно українці. Це підкреслює українськість пам'яток, але вони безпосередньо пов'язані з поляками.

Коли книжка вже вийшла друком, один дописувач дорікнув мені: мовляв, чому знову «польські», а не, скажімо, «річпосполитанські»? У відповідь я запропонував оцінити ситуацію, наприклад, із палацом Ганських у Верхівні на Житомирщині, де мешкало подружжя Оноре де Бальзака та Евеліни Ганської. Палац збудували на початку XIX ст., коли Речі Посполитої вже не було. А як щодо вежі Чарторийських, яку звели, коли Речі Посполитої ще не було? Я спеціально обрав таку назву, щоб підкреслити, що ці пам'ятки насамперед українські, але зведені польськими родами, і це робить їх нашими спільними пам'ятками.

– Як ви почали досліджувати пам'ятки загалом і польські зокрема?

– Захоплення пам'ятками – це ще з дитинства, спадок від батьків. Вони мене малим садовили на задні сидіння наших «Жигулів» і ми вирушали в мандри. Дуже часто їздили на захід України. Я бачив багато замків, палаців, церков і костелів. А коли став дорослим і самостійно взявся досліджувати тему, то виявилось, що більшість із цих пам'яток пов'язані з поляками. Почав сягати до джерел, які переважно були польськомовними. Таким чином вивчив польську мову.

Перший мій самостійний виїзд – у Бердичів, у монастир босих кармелітів. Здійснив я його в лютому 1992 р. Монастир був у катастрофічному стані, в підземелля можна було потрапити через діри. Нам із товаришем було тоді по 16 років, ми облязли там усе, і це нас дуже надихнуло.

– Це видання для мандрівників чи для любителів історії?

– Думаю, воно буде корисне і тим, і тим. Але одне з головних завдань видання – представлення актуального стану пам'яток. Більш ніж третина з них перебуває в такому аварійному стані, що за п'ять-сім років ми ризикуємо їх втратити. Прикро це стверджувати, але за час незалежності ми через недбалість втратили колосальну частину пам'яток. У книзі я показую ті, які хоча б частково збереглися, куди можна приїхати, аби побачити, доторкнутися. Навіть якщо вціліла лише одна стіна, навіть якщо вже небезпечно заходити, я приїжджав, фотографував, писав про цю пам'ятку, щоб таким чином долучитися до збереження нашої культурної спадщини.

– Ви працюєте в цій сфері багато років. За вашими спостереженнями, чи змінюється ставлення українців до пам'яток минувшини?

– Раніше, коли доводилося бувати в місцях, де пам'ятки перебували в кепському стані, я намагався звернути на це увагу місцевих жителів. Натомість часто чув у відповідь приблизно таке: «А навіщо ми щось будемо робити, це ж не наше, а польське? Нехай поляки приїжджають і роблять, якщо їм треба». Зараз таке ставлення ще подекуди є, але радше як виняток. Це мене тішить, адже люди почали усвідомлювати, що це наші українські skarbi. Так, можливо, ця зміна відбувається із суто практичних міркувань, тобто з можливості мати зиск, наприклад, робити якісь магніти-

чисто практичних, т. зв. зв'язана jest z możliwością zarobienia na przykład на sprzedaży magnesów, organizowaniu wycieczek, wynajmowaniu mieszkań... Але моим zdaniem jest to zmiana bardzo pozytywna.

– Подорожуючи по Україні часто можна споткати дуже занедбані пам'ятки архітектури і історії. Як запобігти їх знищенню?

– Jestem zwolennikiem koncepcji, która sprawdza się w Polsce lub Czechach, gdzie zabytek mogą kupić lub wynająć osoby prywatne. Warto podkreślić, że w takich krajach działają profesjonalni konserwatorzy i historycy sztuki, którzy nie pozwalają nowym właścicielom robić, co im przyjdzie do głowy, nie pozwalają na przerabianie zabytków. Mamy z tym duży kłopot – specjalistów jest niewiele, uczelnie w ogóle nie kształcą fachowców w niektórych dziedzinach. Ten problem prawdopodobnie będzie się tylko pogłębiał. Niestety ukraińskie ustawodawstwo nie pozwala na prywatyzację zabytków o znaczeniu narodowym czy lokalnym, a status chroniony często prowadzi nie do ocalenia, ale do zniszczenia.

– Czy kiedykolwiek byłeś świadkiem tego jak umiera zabytek?

– Tak i to niejednokrotnie. Jako przykład mogę przytoczyć pałac Lanckorońskich we wsi Peremożne (dawniej wieś Chłopy) w obwodzie lwowskim. W 2010 r. byłem tam i robiłem zdjęcia. Choć zniknął dach i strop między piętrami, fasada nadal stała. Teraz, w roku 2023, mury się zawaliły i pozostały po nich żalosne ruiny, z których cegła stała się łupem miejscowych mieszkańców.

Jeżeli obiekt ma status zabytku o znaczeniu narodowym, musi być objęty ochroną państwa. W praktyce prawo często ma się nijak do rzeczywistości.

– Czy to oznacza, że tracimy zabytki z powodu swojej nieodpowiedzialności?

– Niestety, nie jest to jedyny powód. Na stronie internetowej Ministerstwa Kultury znajduje się zakładka, która prowadzi do «martyrologii» zabytków zniszczonych lub uszkodzonych przez Rosjan w czasie tej wojny. Jest ich już ponad 800 i jest to przerażająca liczba.

Zabytki ulegają zniszczeniu nie tylko na linii starć bojowych czy w strefie frontu. Byłem niedawno w Międzybożu (*obw. chmielnicki – red.*), tam w murach twierdzy znajduje się pałac Sieniawskich, który jest obecnie odnawiany. Dosić daleko od zamku spał i wybuchnął jakiś pocisk. Eksplozja była tak potężna, że fala uderzeniowa wybiła okna, a nawet drzwi w zamkowej kaplicy. I to pomimo faktu, że jest chroniona ze wszystkich stron grubymi ścianami. Wojna jest realnym zagrożeniem dla naszych zabytków.

W styczniu tego roku odwiedziłem Bachmut. Udało mi się tam dostać tylko dzięki pomocy chłopaków z Sił Operacji Specjalnych i to dosłownie na pół godziny. Miasto było pod ostrzałem.

Dotarliśmy pod kościół, zbudowany na początku XX w. przez Polaków, którzy tam położyli linię kolejową. Świątynia przetrwała czasy władzy sowieckiej, po odzyskaniu niepodległości w oplakany stan została zwrócona katolikom. Kiedy tym razem byłem w kościele, nie było na nim dachu. W Internecie pojawiło się wideo, na którym ukraiński żołnierz gra na pianinie w jego murach. Nie wiem, czy ta świątynia przetrwała.

Równie godny ubolewania jest los kościoła w Kisielówce, zbudowanego przez polskich imigrantów w latach 50. XIX w. na granicy współczesnych obwodów chersońskiego i mikołajowskiego. Świątynia przez długi czas znajdowała się na linii ognia. Moskale zdewastowali ją strzelając z czołgów. Zabytku nie ma, a katolicy modlą się w namiocie.

– Perspektywy nie są różowe: obojętność i wojna niszczą nasze zabytki. Czy są szanse na zagładę?

– Nie. Są świetne przykłady, jak można zadbać o zabytek. Oto ilustracja: obwód chmielnicki, wieś Otroków koło Nowej Uszycy. Tam na przełomie XVIII i XIX w. istniało tzw. Państwo Mińkowieckie, które należało do ekscentryka nazywanego Podolskim Münchhausenem – Ignacego Ścibora-Marchockiego. We wsi zachowała się część jego letniej rezydencji. W czasach sowieckich mieściła się tam szkoła, już po odzyskaniu niepodległości – rzeźnia, potem budynek po prostu opuszczono. Nie znajdował się na oficjalnej liście zabytków architektury.

Około 15 lat temu rezydencję tę kupił lwowski biznesmen Ihor Skalski. Ma teraz piękny dach kryty gontem i kilka pokoi gościnnych ze wszystkimi udogodnieniami i Wi-Fi. Właściciel wyposażył je w stare meble, które sam odnalazł w okolicznych wsiach i oddał do renowacji. Oprócz ratowania budynku, to także szansa dla turystów na przystanek noclegowy, a dla okolicznych mieszkańców na kilka miejsc pracy.

W pałacu w Malejowcach w obwodzie chmielnickim znajdowało się sanatorium. W 2020 r. Ministerstwo Zdrowia zamknęło go. Lokalna entuzjastka Anastasija Donec zaangażowała w media społecznościowych o uratowanie zabytku, ponieważ zbliżała się zima. Dzięki zebranemu funduszom udało się ogrzać pałac zimą, a w następnym roku utworzono w nim muzeum krajoznawczo-historyczne. Teraz Anastasija Donec jest jego dyrektorką.

Pałac się rozwija, odrestaurowano w nim kaplicę, uporządkowano park, odbywają się tam autorskie wycieczki. W odrodzonej stajni trzymanych jest kilkanaście koni, a obecnie na rehabilitację trafiają tam ranni żołnierze. Również w obwodzie chmielnickim lokalni pasjonaci próbują ratować pałac w Udrzejowcach.

– Które zabytki Ukrainy zrobiły na Tobie największe wrażenie?

– Trudno powiedzieć. Takich zabytków jest wiele. Znacznie częściej wspominam te epizody, kiedy nie miałem własnego samochodu i podróżowałem pieszo lub komunikacją publiczną. A do Nowomalina koło Ostroga trafiłem na konnym wozie, bo od autostrady prowadzi tam siedem kilometrów tzw. soszy, czyli lokalnej kostki brukowej. Te wyjazdy pamiętam najbardziej, zwłaszcza, że musiałem nocować w namiocie. Utrwaliło mi się w pamięci, jak spędziłem noc w lesie w pobliżu pozostałości klasztoru Bernardynów z XVII wieku w Iwaniczach na Wołyniu.

– Z jakimi zabytkami kojarzy Ci się Wołyń?

– W 2002 lub 2003 r. po raz pierwszy przyjechałem do Łucka i dostawałem się do podziemi Katedry Świętych Apostołów Piotra i Pawła, do Oleha Wynohradowa. Podziemia zrobiły na mnie ogromne wrażenie. Niezapomniana była także wizyta w dawnym klasztorze franciszkanów w Międzyrzeczu Ostrogi, gdzie zachowała się oryginalna ikona Matki Bożej z XVI wieku. Jej namalowanie zlecił książę Konstanty Ostrogski po zwycięstwie nad wojskami moskiewskimi pod Orszą. Zachowało się bardzo niewiele oryginałów tak dawnych ikon, są one unikatowe. Wspomniałbym także o pałacu Wiśniowieckich w Wiśniowcu, gdzie obecnie mieści się rezerwat historyczno-architektoniczny.

– I tradycynie: jakie masz plany?

– Myślę, że polskie wydanie «Zamków...» ukaże się w przyszłym roku. Mam jeszcze kilka projektów, jeden z nich szczególnie dotyczy Wołynia. Ale o tym za wcześnie jeszcze mówić.

Tekst i zdjęcia: Anatol Olich

ki, prowadzi ekskursję, zdawati житло... Але вона, на мою думку, дуже позитивна.

– Подорожуючи Україною, часто можна побачити дуже занедбані пам'ятки архітектури та історії. Як можна запобігти їх руйнації?

– Я прихильник концепції, яка працює в Польщі чи Чехії, де приватні особи можуть пам'ятку купити або взяти в оренду. Варто підкреслити, що в таких країнах є фахові реставратори та мистецтвознавці, які не дозволяють новим власникам робити все, що їм заманеться, не дозволяють спотворювати пам'ятки. У нас із цим велика проблема – фахівців дуже мало, виші взагалі не готують спеціалістів у деяких галузях. Ця проблема, ймовірно, буде лише загострюватися. На жаль, українське законодавство не дозволяє приватизувати пам'ятки національного чи місцевого значення, її охоронний статус часто призводить не до порятунку, а до руйнування.

– Чи траплялося вам ставати свідком загибелі пам'ятки?

– Так, і не один раз. Як приклад можу навести палац Лянцкоронських у селі Переможе (колишнє село Хлопи) на Львівщині. У 2010 р. я там був, зробив світліни. Хоч даху і перекриття між поверхами вже не було, фасадна частина ще стояла. Тепер, у 2023 р., стіни обвалилися й залишилися жалюгідні руїни, які місцеві жителі розтягують на цеглу.

Якщо споруда має статус пам'ятки національного значення, її має охороняти держава. На практиці ж закон і дійсність часто розходяться.

– Тобто ми втрачаємо пам'ятки через безгосподарність?

– На жаль, це не єдина причина. На сайті Міністерства культури є закладка, де ведуть «мартиролог» пам'яток, знищених або пошкоджених росіянами під час цієї війни. Їх уже понад 800, і це страшна цифра. Гинуть пам'ятки не тільки на лінії бойових зіткнень чи у прифронтовій зоні.

Я недавно був у Меджибожі, там у стінах фортеці є палац Сенявських, який зараз реставрують. Не так уже й близько від замку щось упало й розірвалося. Вибух був настільки потужний, що вибухова хвиля вибила шибки і навіть двері в замковій каплиці. І це при тому, що вона захищена зусбіч товстезни-ми мурами. Війна – це реальна загроза для наших пам'яток.

У січні цього року я побував у Бахмуті. Мені вдалося туди заїхати лише завдяки допомозі хлопців із Сил спеціальних операцій, і то буквально на пів години. Місто було під обстрілом.

Ми дісталися під костел, збудований на початку XX ст. поляками, які проклали там залізницю. Храм вистояв за часів совєтської влади, за незалежності його в занедбаному стані повернули католикам. Коли я цього разу був у костелі, на ньому вже не було даху. В мережі є відео, де український військовий грає на фортепіано в його стінах. Чи вцілів цей храм, не знаю.

Такою ж плачевною є доля костелу в Киселівці, збудованого польськими переселенцями в 1850-х рр. на кордоні сучасної Херсонської та Миколаївської областей, який довгий час був на лінії вогню. Москали розбили його з танків. Пам'ятка втрачена, а католики моляться в наметі.

– Перспективи не радісні: байдужість і війна нищать наші пам'ятки. Вони приречені?

– Ні. Є чудові приклади, як можна подбати про пам'ятку. Ось ілюстрація: Хмельниччина,

село Отроків поблизу Нової Ушиці. Там на зламі XVIII–XIX ст. існувала так звана Миньковецька держава, яка належала диваку, «подільському Мюнхгаузену» Ігнацію Сцібор-Мархоцькому. В селі вціліла частина його літньої резиденції. В совєтські часи там була школа, вже за незалежності – бійня, потім будівлю просто покинули. Вона не перебувала в офіційному переліку пам'яток архітектури.

Близько 15 років тому цю резиденцію придбав львівський бізнесмен Ігор Скальський. Зараз вона накрита чудовим гонтовим дахом, у ній влаштовано кілька гостейових номерів з усіма зручностями та Wi-Fi. Господар обставив їх старими меблями, які сам відшукав у навколишніх селах і віддав на реставрацію. Це, крім порятунку будівлі, ще й можливість для туристів зупинитися на відпочинок і кілька робочих місць для місцевих жителів.

У палаці в Маліївцях на Хмельниччині був санаторій. У 2020 р. Міністерство охорони здоров'я його ліквідувало. Місцева ентузіастка Анастасія Донець звернулася до небайдужих у соцмережах із закликом рятувати пам'ятку, адже надходила зима. За зібрані кошти вдалося обігріти палац узимку, а наступного року в ньому влаштували історико-краєзнавчий музей. Зараз Анастасія Донець – його директорка.

Палац розвивається, там відновили каплицю, впорядкували парк, проводять оригінальні екскурсії. У відродженій стайні тримають понад десяток коней, і тепер туди на реабілітацію приїжджають поранені воїни. Теж на Хмельниччині місцеві ентузіастки намагаються рятувати палац в Удріївцях.

– Які пам'ятки в Україні справили на вас найбільше враження?

– Важко сказати. Таких пам'яток безліч. На багато частіше мені пригадуються ті епізоди, коли я ще не мав власного авто й подорожував пішки чи рейсовим транспортом. А в Новомаліні під Острогом я взагалі потрапив на попутній підводі, адже там від траси – сім кілометрів так званої соші, місцевої бруківки. Ці подорожі найбільше мені закарбувалися в пам'яті, особливо тому що доводилося ночувати в наметі. Запам'яталася ночівля в лісі біля залишків бернардинського кляштору XVII ст. в Іваничах.

– А з якими пам'ятками у вас асоціюється Волинь?

– У 2002 чи 2003 р. я вперше приїхав до Луцька й потрапив у підземелля кафедрального собору Святих Апостолів Петра і Павла, до Олега Виноградова. Підземелля справили на мене величезне враження. Так само незабутніми були відвідини колишнього францисканського кляштору в Межиричці Острозькому, де зберігся оригінал ікони Богородиці Межирицької XVI ст. Її написання замовив Костянтин Острозький після перемоги над московитами під Оршею. Оригіналів таких древніх ікон збереглося дуже мало, вона унікальна. Ще – палац Вишневецьких у Вишнівці, де зараз міститься історико-архітектурний заповідник.

– І традиційне: які творчі плани?

– Польське видання «Замків...», думаю, вийде наступного року. Маю ще кілька проектів, один із них особливим чином стосується Волині. Але про це трохи згодом.

Текст і фото: Анатолій Оліх

Розмова o 2025 roku

Podczas konferencji w Ostrogu ukraińscy i polscy naukowcy wspominali Annę Walentynowicz, a przy okazji rozmawiali o solidarności obu narodów, wspólnej historii i relacjach na obecnym etapie.

W dniach 19–20 października w Ostrogu odbyła się konferencja «Solidarność narodów» poświęcona Annie Walentynowicz i stosunkom polsko-ukraińskim.

Wydarzenie zostało zorganizowane przez Stowarzyszenie «W trosce o dom ojczysty» i Narodowy Uniwersytet «Akademia Ostrogska» przy wsparciu Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Jego cel – głębsza refleksja nad stosunkami polsko-ukraińskimi, analiza ich przeszłości i wynikających z nich lekcji oraz perspektyw na przyszłość. Uczestnicy konferencji uczcili także pamięć ukraińskich i polskich żołnierzy poległych w wojnie z Rosją.

«Wiemy, że wiemy o niej bardzo mało» – powiedział o Annie Walentynowicz Ihor Pasicznyk, rektor Narodowego Uniwersytetu «Akademia Ostrogska», nawiązując w swoim wystąpieniu do wspólnych stron historii Polski i Ukrainy oraz solidarności obu narodów.

Konsul Generalny RP w Łucku Sławomir Misiak podzielił się refleksją na temat tego, iż Polacy i Ukraińcy w ostatnim czasie zaczęli szukać postaci, które łączą oba narody. Są to m.in. Józef Łobodowski, Władysław Anders czy też Krzysztof Tyfel – Polak z Polski, który zginął w dzisiejszej wojnie z Rosją i jego imieniem nazwano ulicę w Szymanowie.

W ostatnich latach na Ukrainie przybyło też miejsc upamiętniających Annę Walentynowicz: popiersie przed Ambasadą RP w Kijowie, tablica pamiątkowa i dęby pamięci w rodzinnym Sadowem oraz Dubnie, ulica w Równem.

«Anna Walentynowicz stała się jednym z ważniejszych ogniw Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża. Łączyła nas troska o sprawę polską i potrzeba walki z systemem. Zajmowaliśmy się głównie obroną przesładowanych przez reżim robotników czy działaczy antykomunistycznych» – powiedział Jan Karandziej, były współpracownik Anny Walentynowicz, prezes Stowarzyszenia «W trosce o dom ojczysty».

Wspominał również o wspólnej działalności, w tym o bojkocie wyborów, występowaniu przeciwko agresji sowieckiej na Afganistan, organizacji patriotycznych rocznic, informowaniu o podstawowych prawach robotników, obronie więzionych za przekonania, akcjach ulotkowych, w tym z instrukcjami jak strajkować, bezpośrednim udziale w strajkach, a także o innych sprawach, «w wir których rzuciła się pani Ania».

Swoimi wspomnieniami o Annie Walentynowicz podzieliła się jej siostrzenica Tetiana Bartycska, były konsul RP w Charkowie Krzysztof Jabłonka oraz dziennikarz Andrzej Gelberg.

Postać Anny Walentynowicz stała się powodem do dyskusji na temat solidarności między narodami polskim a ukraińskim. Dmytro Szewczuk, prorektor NUAO, skupił się na filozoficznych podstawach tego zagadnienia.

Jewhen Magda, dyrektor Instytutu Polityki Światowej w Kijowie, zaproponował koncepcję nowego prometeizmu – koncepcję wspólnych działań Polski i Ukrainy przeciwko Rosji: «Powinno opierać się na prometeizmie sprzed stu lat, ale należy ją zmodyfikować zgodnie z realiami politycznymi współczesnego świata. W celu jej skuteczniejszej realizacji Polska i Ukraina powinny zaangażować inne kraje regionu bałtycko-czarnomorskiego».

Profesor Andrzej Smyrnow z Akademii Ostrogskiej zadeedykował swój referat Bohdanowi Osadczukowi, wizjonerowi polsko-ukraińskiego pojednania, który zrobił wiele, aby przelamać stereotypy i zbliżyć Polaków i Ukraińców.

Jan Piekło, były ambasador RP na Ukrainie, mówił o trudnych stronach wspólnej historii, w tym o mordach na Polakach, które miały miejsce na Wołyniu w 1920 r. oraz w 1943 r., a także o przeżyciach członków swojej rodziny związanych z tymi wydarzeniami. Mówił również o potrzebie pojednania między Polakami i Ukraińcami.

Temat skomplikowanych relacji kontynuował profesor Petro Kraluk. Mówił w szczególności o antypolskich stereotypach w ukraińskich filmach i antyukraińskich stereotypach w polskich

Розмова про 2025 рік

Українські та польські дослідники під час конференції в Острозі згадували про Анну Валентинович, а разом розмовляли про солідарність обох народів, спільну історію та сучасні відносини.

produkcjach, a także o potrzebie popularyzacji tak ważnych dla stosunków ukraińsko-polskich postaci historycznych, jak Iwan Wyhowski, Petro Konaszewicz-Sahajdaczny, Tadeusz Kościuszko, Hugo Kołłątaj, Michał Czajkowski, Jan Potocki i oczywiście Anna Walentynowicz.

O wsparciu udzielanym Ukrainie przez Polskę w dzisiejszej wojnie, m.in. o dostawach broni i przełomowych decyzjach polskich władz podjętych w tym zakresie, ale także o pomocy ze strony polskiego społeczeństwa mówił płk Tadeusz Krząstek ze Studium Europy Wschodniej UW.

Ponieważ wydarzenie było transmitowane na YouTube, jego organizatorzy od razu otrzymali pozytywną opinię Anny Baszanowskiej, współautorki autobiograficznej książki Anny Walentynowicz «Cień przyszłości». Uczestnicy wysłuchali tego emocjonalnego przemówienia w drugim dniu obrad.

Uczestnicy dwudniowej konferencji poruszyli aspekty historyczne, biograficzne i politologiczne, a także kwestie wiary, prawdy i fałszu w publikacjach historyków, wizerunku ukraińskich uchodźców w europejskich mediach społecznościowych oraz potrzeby ekshumacji i chrześcijańskiego pochówku ofiar rzezi wołyńskiej z 1943 r.

Odbędzie się też tradycyjna dla tego typu wydarzeń dyskusja o tym, na co należy kłaść nacisk w rozwijaniu współpracy polsko-ukraińskiej: na pozytywne karty wspólnej historii czy na konieczność przeprowadzenia w pierwszej kolejności spraw trudnych.

Serhij Szturchecki, docent Katedry Dziennikarstwa i PR Akademii Ostrogskiej, podsumował dyskusję: «To jest Krzysztof Tyfel (jego zdjęcie było wyświetlane na ekranie – red.). Na zawsze pozostanie 33-latkim. W grudniu 2022 r. zginął pod Bachmutem. Poznaliśmy się w lipcu 2022 r. Wiecie, gdzie był polski ochotnik? W ośrodku ukraińskich nacjonalistów. Przygotowywał ich i siebie do zbrojnego oporu przeciwko rosyjskiej agresji. Krzysztof ciągle dyskutował ze swoimi ukraińskimi kolegami na temat historii. Postanowiliśmy z nim rozmawiać nie o 1596, 1648, 1920 czy 1943 r. Rozmawialiśmy o 2025 i 2030 r. Krzysztof jednak nie dożyje do tych lat. Rosyjski pocisk zabił go i jego towarzyszy pod Bachmutem. Wydaje mi się jednak, że teraz naszym wspólnym obowiązkiem jest mówienie o 2025, 2030 czy 2050 r., aby nasze dzieci i wnuki żyły w tych latach i pamiętały o polskim bohaterze, który oddał życie za Ukrainę i Europę, w tym za swój kraj. Nie mieliśmy wtedy z Krzysztofem czasu na długą rozmowę, więc wybraliśmy rozmowę o przyszłości, a nie o historii».

Natalia Denysiuk
Fot. Drugi dzień obrad. Zrzut z transmisji konferencji

19–20 жовтня в Острозі відбулася конференція, присвячена Анні Валентинович та польсько-українським відносинам «Солідарність народів».

Захід організували товариство «W trosce o dom ojczysty» та Національний університет «Острозька академія» за підтримки Кancelarii голови Ради міністрів РП. Його мета – глибше осмислення польсько-українських взаємин, аналіз їх у минулому, уроків історії та перспектив на майбутнє. Учасники конференції вшанували також пам'ять українських та польських воїнів, які загинули у війні з Росією.

«Ми знаємо, що знаємо про неї ще дуже мало», – сказав про Анну Валентинович ректор Національного університету «Острозька академія» Ігор Пасічник, звертаючись у своїй промові до спільних сторінок історії Польщі й України та солідарності у відносинах між двома народами.

Генеральний консул Республіки Польща в Луцьку Сławomir Misiak поділився роздумами про те, що поляки та українці останнім часом почали шукати постаті, які об'єднують два народи. Це Юзеф Лободовський, Владислав Андерс або Кшиштоф Тифель – поляк із Польщі, який загинув у теперішній війні з Росією і на честь якого названо вулицю у Шпанові.

За останні роки в Україні побільшало місць вшанування пам'яті Анни Валентинович: погруддя перед Посольством Польщі в Києві, меморіальна дошка та пам'ятні дуби в її рідному Садовому та Дубні, вулиця в Рівному.

«Анна Валентинович стала однією з найважливіших діячок Вільних профспілок Балтійського узбережжя. Нас об'єднувала небайдужість до польської справи й потреба боротися з системою. В основному ми займалися захистом робітників або антикомуністичних діячів, яких переслідував режим», – сказав Ян Карандziej, колега Анни Валентинович і голова товариства «W trosce o dom ojczysty».

Він згадав про спільну діяльність, включаючи бойкот виборів, виступи проти радянської агресії в Афганістані, організацію патріотичних заходів із нагоди різних річниць, інформування в пресі про основні права робітників, захист ув'язнених за переконання, акції з розповсюдження листівок, зокрема з інструкціями про те, як страйкувати, безпосередню участь у страйках та інші справи, «у вир яких кинулася пані Аня».

Спогадами про Анну Валентинович поділилися її племінниця Тетяна Бартицька, колишній консул Республіки Польща в Харкові Кшиштоф Яблонка та журналіст Анджей Гельберг.

Постать Анни Валентинович стала приводом для обговорення питання солідарності польського й українського народів. На філософському підґрунті цього питання зосередився прореktor Острозької академії Дмитро Шевчук.

Євген Магда, директор Інституту світової політики в Києві, запропонував концепцію нового prometeїзму, тобто спільних дій Польщі та України проти Росії: «Вона повинна спиратися на prometeїзм сторічної давнини, але має бути допрацьована відповідно до політичних реалій сучасного світу. Для ефективнішої її реалізації Польща та Україна мають залучати інші країни Балто-Чорноморського регіону».

Професор Андрій Смирнов з Острозької академії присвятив свою доповідь Богданові Осадчуку – візjonerу польсько-українського примирення, який багато зробив для руйнування стереотипів та зближення поляків і українців.

Ян Пекло, колишній посол Республіки Польща в Україні, говорив про складні сторінки спільної історії, зокрема про вбивства поляків на Волині в 1920 та 1943 рр., переживання членів його родини, пов'язані з цими подіями. Він наголосив на необхідності примирення між поляками й українцями.

Тему складних взаємин продовжив професор Петро Кралюк. Він розповів про антипольські стереотипи в українських фільмах й антиукраїнські стереотипи в польських, потребу популяризації таких важливих для українсько-польських відносин історичних постатей, як Іван Виговський, Петро Конашевич-Сагайдачний, Тадеуш Костюшко, Гуго Коллонтай, Міхал Чайковський, Ян Потоцький і, звичайно, Анна Валентинович.

Про підтримку, яку Польща надає Україні під час війни, наприклад, про постачання зброї та переломні рішення, прийняті польською владою у зв'язку із цим, а також про допомогу польського суспільства згадав полковник Тадеуш Кшонстек із Центру східноєвропейських студій Варшавського університету.

Оскільки подія транслювалася на YouTube, її організатори одразу отримали позитивний відгук Анни Башановської, співавторки автобіографічної книги про Анну Валентинович «Тінь майбутнього». Її емоційне звернення дослідники заслухали між доповідями другого дня.

Учасники дводенної конференції порушили історичні, біографічні та політологічні аспекти, питання віри, правди й неправди в публікаціях істориків, образу українських біженців у європейських соцмережах і потреби екшумції й гідного християнського поховання жертв Волинської різанини 1943 р.

Не обійшлося без традиційної для таких подій дискусії про те, на чому потрібно зробити акцент, розбудовуючи сьгодні польсько-українську співпрацю: на позитивних сторінках спільної історії чи на тому, щоби передусім розібратися зі складними питаннями.

Її підсумував Сергій Штурхецький, доцент кафедри журналістики та PR-менеджменту Острозької академії: «Це Кшиштоф Тифель (на екрані було виведено його фото, – авт.). Йому назавжди 33 роки. У грудні 2022 р. він загинув під Бахмутом. Ми познайомилися з ним у липні 2022 р. І знаєте, де був польський доброволець? В осередку українських націоналістів. Він готував їх і себе до збройного супротиву російській агресії. Кшиштоф постійно дискутував з українськими колегами щодо історії. Ми ж вирішили з ним говорити не про 1596 р., 1648 р., 1920 р. чи 1943 р. Ми поговорили про 2025-й і 2030-й. Проте Кшиштоф до цього періоду не дожив. Російська ракета знищила його разом із побратимами під Бахмутом. Але мені здається, що тепер це наш спільний обов'язок говорити про 2025-й, 2030-й чи 2050-й, щоб наші діти і внуки жили в цих роках і пам'ятали про того польського героя, який віддав своє життя за Україну та Європу, зокрема й за свою країну. Ми з Кшиштофом не мали тоді часу на довгу розмову, тому говорили не про історію, а про майбутнє».

Natalia Denysiuk
Фото: Скрін із відеозапису конференції

Gustaw Holoubek – czarodziej polskiej sceny teatralnej

Густав Голоубек – чарівник польської театральної сцени

Umiał zagrać każdą rolę, jaką życie zawodowe przed nim postawiło: Andrzeja Keniga z filmu «Prawo i pięść», Gustawa-Konrada w «Dziadach», króla Władysława Jagiełłę i Kordiana. Był niezwykłym aktorem i człowiekiem. Umiał przekazać w każdej swojej roli uniwersalne prawdy o człowieku i świecie.

Gustaw Holoubek zadebiutował w 1947 r. rolą Charysa w sztuce Stefana Flukowskiego «Odys u Feaków» wyreżyserowanej przez Józefa Karbowskiego w Teatrze Starym w Krakowie.

W 1949 r. zaczął pracować w Teatrze Śląskim w Katowicach. Kierował nim Władysław Woźnik, któremu Holoubek do końca życia był wdzięczny za uczynienie z niego aktora z krwi i kości oraz wpojenie szacunku dla słowa padającego na scenie teatru i na planie filmowym. W Katowicach został do roku 1956, kiedy z powodu choroby płuc musiał opuścić Górny Śląsk i przenieść się do Warszawy. Tu grał w Teatrze Polskim, Teatrze Dramatycznym, Teatrze Narodowym i w Teatrze Ateneum.

W Teatrze Narodowym zaczął współpracę z Kazimierzem Dejmkiem. Ich wspólna praca owocowała wieloma wspaniałymi rolami, między innymi słynną rolą Gustawa-Konrada w «Dziadach» Adama Mickiewicza w roku 1968. Jak pamiętamy, sztukę musiano zdjąć z afisza po tym, jak władze uznały, że jest antyrosyjska, antyrządowska i propaguje wartości religijne.

Od roku 1969 Gustaw Holoubek znowu wrócił do Teatru Dramatycznego, by przez długie lata stwarzać kolejne kreacje w wielu sztukach i prowadzić teatr na bardzo wysokim poziomie aż do 1983 r. Potem ponownie współpracował z Kazimierzem Dejmkiem w Teatrze Polskim i grał różne role w Teatrze Ateneum.

Holoubek zagrał również wiele wspaniałych ról w Teatrze Telewizji oraz reżyserował dla niego spektakle, między innymi «Hamleta» Williama Szekspira i «Kordiana» Juliusza Słowackiego.

Ten niezapomniany aktor zagrał także wybitne role w filmach reżyserowanych przez najlepszych polskich twórców. Był alkoholikiem Kubą w filmie «Pętla» i doktorem Gotardem w «Sanatorium pod Klepsydrą» wyreżyserowanych przez Wojciecha Hasa według prozy pochodzącego z Drohobycza Brunona Schulza.

Grał Don Pedro Velasqueza w ekranizacji powieści Jana Potockiego «Rękopis znaleziony w Saragossie». Był wieloletnim przyjacielem pisarza Tadeusza Konwickiego. Wystąpił w filmach przez niego reżyserowanych jako Gospodarz w filmie «Salto», Maks w «Jak daleko stąd, jak blisko» i Poeta w «Lawie».

Krytycy podkreślali rzecz interesującą: oglądając Holoubka w różnych rolach, w różnych kostiumach, mamy wrażenie, że mówi on o problemach aktualnych, nękających i dotykających nas w chwili obecnej. Posiadał tę umiejętność, że

właściwie w każdej roli grał siebie i mówiąc słowami danej sztuki teatralnej czy filmu, zwracał się do widza niejako we własnym imieniu, zmuszając go do refleksji.

Miał niezwykle poczucie humoru. Krąży o nim wiele anegdot i kawałów. Najsłynniejszą anegdotą jest ta, kiedy Jan Himilbach, aktor naturyzczyk, który za kołnierz nie wylewał, wszedł do popularnej kawiarni warszawskiej SPATIF i krzyknął: «Inteligencja – wyp...dalać!». Holoubek, który siedział przy jednym ze stolików, rozejrzawszy się po sali i powiedział: «Nie wiem jak państwo, ale ja wyp...dalam».

Aktor należał do starej inteligencji o silnych korzeniach patriotycznych, miłości do wartości, szacunku do słowa, do etosu polskiego inteligenta.

Gustaw Holoubek napisał także dwie książki, do których warto sięgnąć: «Teatr jest światem» oraz «Wspomnienia z niepamięci». Zofia Turowska napisała o nim niezwykłą biografię pod tytułem «Gustaw. Opowieść o Holoubku».

Przez wiele lat Gustaw Holoubek rywalizował o miano najlepszego aktora z Tadeuszem Łomnickim, o którym pisaliśmy w jednym z poprzednich artykułów.

Słynna była scena, gdy Łomnicki pytany przez Jarosława Abramowa-Newerlega, czy zaśpiewa w filmie «Miłość z listy przebojów» piosenkę «Okularnicy» Agnieszki Osieckiej, odpowiedział: tak, bo chce zrobić na złość Holoubkowi, który pewnie się wścieknie, że on jest tak wszechstronny, ponieważ potrafi także świetnie śpiewać.

W zorganizowanym w 1998 r. plebiscycie tygodnika «Polityka», w którym czytelnicy mieli wyłonić najlepszych w historii polskiego kina aktorów i aktorki, Holoubek zajął drugie miejsce. Najwięcej głosów zdobył jednak Tadeusz Łomnicki.

Gustaw Holoubek był aktorem, reżyserem, wykładowcą akademickim, dyrektorem teatrów, prezesem Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru i Filmu, senatorem w latach 1989–1991, mężem trzech żon, ale przede wszystkim był czarodziejem sceny teatralnej i mistrzem mowy polskiej.

Wiesław Pisarski,
nauczyciel języka polskiego
skierowany do Kowia przez ORPEG

Fot. 1. Portret Gustawa Holoubka, CC BY-SA 4.0. 2. Teatr Śląski w Katowicach. Autor: Lestat (Jan Mehlich), CC-BY-SA 3.0. 3. Pomnik Ławeczka Gustawa Holoubka przy Alei Gwiazd w Międzyzdrojach. Public domain.

Wn umiło zagrał każdą rolę, jaką postawiło przed nim profesjonalne życie: Andrzeja Keniga z filmu «Zakon i kułak», Gustawa-Konrada w «Dziadach», króla Władysława Jagiełłę i Kordiana. Był cudownym aktorem i człowiekiem, dzięki każdej swojej roli donosił uniwersalne prawdy o człowieku i świecie.

Gustaw Holoubek debiutował w 1947 r. rolą Charysa w spektaklu Stefana Flukowskiego «Odys u feaków» pod kierownictwem reżysera Józefa Karbowskiego w Starym Teatrze w Krakowie.

W 1949 r. zaczął pracować w Śląskim Teatrze w Katowicach. Kierował nim Władysław Woźnik, któremu Holoubek do końca życia był wdzięczny za to, że z niego sprawdził aktora i nauczyciela słowa, które w teatrze i na scenie teatru i na planie filmowym. W Katowicach został do roku 1956, kiedy z powodu choroby płuc musiał opuścić Górny Śląsk i przenieść się do Warszawy. Tu grał w Teatrze Polskim, Teatrze Dramatycznym, Teatrze Narodowym i w Teatrze Ateneum.

W Teatrze Narodowym zaczął współpracę z Kazimierzem Dejmkiem. Ich wspólna praca owocowała wieloma wspaniałymi rolami, między innymi słynną rolą Gustawa-Konrada w «Dziadach» Adama Mickiewicza w roku 1968. Jak pamiętamy, sztukę musiano zdjąć z afisza po tym, jak władza uznała, że jest antyrosyjska, antyrządowska i propaguje wartości religijne.

Od roku 1969 Gustaw Holoubek znowu wrócił do Teatru Dramatycznego, by przez długie lata stwarzać kolejne kreacje w wielu sztukach i prowadzić teatr na bardzo wysokim poziomie aż do 1983 r. Potem ponownie współpracował z Kazimierzem Dejmkiem w Teatrze Polskim i grał różne role w Teatrze Ateneum.

Holoubek zagrał również wiele wspaniałych ról w Teatrze Telewizji oraz reżyserował dla niego spektakle, między innymi «Hamleta» Williama Szekspira i «Kordiana» Juliusza Słowackiego.

Ten niezapomniany aktor zagrał także wybitne role w filmach reżyserowanych przez najlepszych polskich twórców. Był alkoholikiem Kubą w filmie «Pętla» i doktorem Gotardem w «Sanatorium pod Klepsydrą» wyreżyserowanych przez Wojciecha Hasa według prozy pochodzącego z Drohobycza Brunona Schulza.

Grał Don Pedro Velasqueza w ekranizacji powieści Jana Potockiego «Rękopis znaleziony w Saragossie». Był wieloletnim przyjacielem pisarza Tadeusza Konwickiego. Wystąpił w filmach przez niego reżyserowanych jako Gospodarz w filmie «Salto», Maks w «Jak daleko stąd, jak blisko» i Poeta w «Lawie».

Krytycy podkreślali rzecz interesującą: oglądając Holoubka w różnych rolach, w różnych kostiumach, mamy wrażenie, że mówi on o problemach aktualnych, nękających i dotykających nas w chwili obecnej. Posiadał tę umiejętność, że

właściwie w każdej roli grał siebie i mówiąc słowami danej sztuki teatralnej czy filmu, zwracał się do widza niejako we własnym imieniu, zmuszając go do refleksji.

Miał niezwykle poczucie humoru. Krąży o nim wiele anegdot i kawałów. Najsłynniejszą anegdotą jest ta, kiedy Jan Himilbach, aktor naturyzczyk, który za kołnierz nie wylewał, wszedł do popularnej kawiarni warszawskiej SPATIF i krzyknął: «Inteligencja – wyp...dalać!». Holoubek, który siedział przy jednym ze stolików, rozejrzawszy się po sali i powiedział: «Nie wiem jak państwo, ale ja wyp...dalam».

Aktor należał do starej inteligencji o silnych korzeniach patriotycznych, miłości do wartości, szacunku do słowa, do etosu polskiego inteligenta.

Gustaw Holoubek napisał także dwie książki, do których warto sięgnąć: «Teatr – це світ» i «Спогади з непамяті». Зоя Туровська написала про нього захопливу біографію «Густав. Розповідь про Голоубка».

Przez wiele lat Gustaw Holoubek rywalizował o miano najlepszego aktora z Tadeuszem Łomnickim, o którym pisaliśmy w jednym z poprzednich статей.

Słynny epizod, коли Ярослав Абрамов-Неверлі запитав Ломницького, чи не заспівав би він у фільмі «Любов з хіт-параду» пісню «Очкарики» Агнешки Осецької. Той відповів: так, бо хоче це зробити на злочин Голоубкові, який точно розхвалиться, що такий багатогранний, адже також вміє добре співати.

У проведенню в 1998 р. опитуванні тижневика «Політика», в якому читачі мали обрати найкращих в історії польського кіно акторів та актрис, Голоубек посів друге місце. Найбільше голосів здобув усе-таки Тадеуш Ломницький.

Густав Голоубек був актором, режисером, університетським викладачем, директором театрів, головою Товариства польських артистів театру і кіно, сенатором у 1989–1991 рр., чоловіком трьох дружин, але передусім він був чарівником театральної сцени та майстром польської мови.

Веслав Пісарський,
учитель польської мови,
скерований до Ковеля організацією ORPEG

На фото: 1. Портрет Густава Голоубка, CC BY-SA 4.0. 2. Сілезький театр у Katowicach. Автор: Lestat (Jan Mehlich), CC-BY-SA 3.0. 3. Пам'ятник «Лавочка Густава Голоубка» на Алеї зірок у Мєдзєздзюжах. Public domain.

1

2

3

Рękam z dumy

Z ręką na sercu przyznać muszę, że mam dość mocno krytyczny stosunek do rodaków, a zatem i do samej siebie. Z byle powodu nie zachwycają mnie współplemieńcami, a i do długiej oraz ciekawej historii własnego kraju mam zdroworozsądkowe, jak mi się wydaje, chłodne i wyważone podejście.

Unikając przesadnej, tudzież nieznośnej egzaltacji nie gloryfikuję wszystkich poczyną rodaków i w swojej ocenie nie czynię z nich chodzących kryształów. Również działalności Polaków na przestrzeni dziejów nie postrzegam jako pozbawionej jakichkolwiek wad, jedynie słusznej a sprawiedliwej drogi, którą kroczy z podniesioną przybitką naród wybrany.

Mówiąc krótko: nie wszystkie bitwy rozegrane zostały w słusznej sprawie i nie wszystkie przyniosły nam chwałę. Na pewno nie należą także do grona zagorzałych krytykantów, potępiających w czambuł wszystko, co w ojczyźnie kochanej zostało zrobione, powiedziane czy zaplanowane. Marzy mi się to, abym nigdy nie zatraciła umiejętności odnajdywania tego cudownego złotego środka, który generalnie wszystkim najlepiej służy.

Czasem jednak emocje, zarówno złe jak i dobre, biorą górę i w żaden sposób nie można się od nich uwolnić. Bywa, że sprawę jakąś błahą lub ważną ogromnie oceniamy przez ich pryzmat. Tak też stało się w moim przypadku 15 października 2023 r., czyli w dzień wyborów do wyższej i niższej izby polskiego parlamentu. Z wypiekami na twarzy i bijącym mocno sercem oczekiwałam wyników głosowania. Jednak nie o statystyce procentowej poszczególnych, startujących w wyborach ugrupowań politycznych chcę napisać. Chociaż stan radości sprawia, że język mnie świerzbi.

Chcę natomiast dać świadectwo ogromnemu zadowoleniu, satysfakcji, a także dumy, jakie towarzyszyły mi, gdy usłyszałam, że w ostatnich wyborach wzięło udział w mojej ojczyźnie ponad 74% Polaków uprawnionych do głosowania. Pękam z dumy na myśl o obywatelskiej postawie moich rodaków. Wzruszenie ścisła gardło, kiedy patrzę na zdjęcia kilometrowych kolejek do urn wyborczych.

Cieszę się jak dziecko myśląc o tym, jak wielką, patriotyczną postawą wykazali się obywatele znad Wisły stojący w wielogodzinnych ogonkach, aby oddać swój głos. Taka frekwencja w każdym kraju to święto demokracji, święto świadomości obywatelskiej. Taki mądry, dojrzały patriotyzm to dowód, że dla ludzi mających polski paszport nie jest obojętna przyszłość ich państwa.

Wzruszając do urny swój głos nie wzruszamy obojętnie ramionami i nie uciekamy od odpo-

wiedzialności za przyszłość. Wyrażamy opinię, sąd, wolę i gotowość do pracy na rzecz tego kraju, który nazywamy Ojczyzną. Frekwencyjny rekord, jaki padł podczas wyborów 15 października 2023 r. w Polsce sprawia, że pękam z dumy myśląc o moich rodakach.

Potępiąć w czambuł, czyli potępiać w całości, szybko i bez wyjątku.

Pękać z dumy oznacza wielką dumę z czegoś lub kogoś.

Mówić lub robić coś z wypiekami na twarzy, czyli z towarzyszącymi temu wielkimi emocjami.

Kogoś język świerzbi – oznacza to, że dana osoba bardzo pragnie coś powiedzieć, coś wyjawic, tylko z jakichś powodów nie może tego uczynić.

Ciesz się jak dziecko, czyli bardzo, bez żadnych ograniczeń.

Chodzący kryształ to człowiek bez wad, ideał.

Z ręką na sercu, czyli honorowo, bez cienia kłamstwa.

Gabriela Woźniak-Kowalik,
nauczycielka skierowana do Łucka i Kowla
przez ORPEG

Лопая від гордості

Із рукою на серці мушу зізнатися, що я досить критично ставлюся до співвітчизників, а отже, й до самої себе. Я не впадаю в захват від поляків із кожного приводу, та й до довгої та цікавої історії власної країни маю розсудливий, як мені здається, підхід.

кожного політичного угруповання, яке брало участь у виборах. Хоч через радість мені аж язик свербить.

Я хочу виявити своє величезне задоволення і гордість, які мене наповнили, коли почула, що в останніх виборах на моїй Батьківщині взяли участь майже 74 % поляків, які мають право голосу. Я лопаю від гордості, спостерігаючи громадянську позицію моїх співвітчизників. Зворушення стискає горло, коли я дивлюся на знімки кілометрових черг до виборчих скриньок.

Я тишуся як дитина, думаючи про те, яку величезну патріотичну позицію продемонстрували громадяни Польщі, стоячи в багатогодинних хвостах, щоби віддати свій голос. Така явка для кожної країни – це святого демократії та громадянської свідомості. Такий патріотизм, мудрий і зрілий, є доказом того, що люди з польськими паспортами не байдужі до майбутнього своєї держави.

Вкидаючи бюлетень до скриньки, ми не знижуємо байдуже плечима й не втікаємо від відповідальності за майбутнє. Ми висловлюємо свою думку, позицію, волю і готовність працювати на благо цієї країни, яку називаємо Батьківщиною. Рекорд явки виборців, який було встановлено 15 жовтня 2023 р. у Польщі, змушує мене лопати з гордості, коли я думаю про своїх співвітчизників.

Осуджувати в чамбул (**potępiać w czambuł**) – гудити, ганити геть усе, одразу ж і без винятку.

Лопати від гордості (**pękać z dumy**) – надзвичайно пишатися чимось або кимось.

Говорити або робити щось із рум'янцем на щоках (**mówić lub robić coś z wypiekami na twarzy**), тобто робити це дуже емоційно.

Комуś язик свербить (**kogoś język świerzbi**) – вислів означає, що людина дуже хоче щось сказати, чимось поділитися, але з якоюсь причиною не може цього зробити.

Тішитися як дитина (**ciesz się jak dziecko**) – сильно радіти, не стримуючись.

Ходячий кристал (**chodzący kryształ**) – людина без вад, ідеал.

Із рукою на серці (**z ręką na sercu**), тобто урочисто, без тіні брехні.

Габрієля Возняк-Ковалік,
вчителька, скерована до Луцька і Ковеля
організацією ORPEG

Олімпіада Віду о Польсче

Воłyński Університет Народови ім. Лєси Українки спільно з Фундацією на Реч Двужезичности «EduNowa» закликають студентів з całej України до участі в Олімпіаді Віду о Польсче «Łuckie Dialogi z Kulturą Polską – 2023».

Олімпіада одбудеться 14 листопада 2023 р. Мога в ній взяти участь студенти полонистикі або лекторатів języка польского. Выдареніе одбудеться в трибїе здальным. Розпочнїє сїє о годзїне 16:00 часу українського.

Згłoszenia належїе wysłać до 12 листопада влїачнїе дрога електронїчнїа на адрес: pol.kaf.vny@gmail.com. Органїзаторзї просїа о поданїе подчас реїстрації номеру телефону ораз адресу e-mail, на котрїе wysłać uczestnikom niezbędnє linki. Formularz zgłoszeniowy можна побрać тут: <https://cutt.ly/nwQD77nh>.

Олімпіада zostanie опарта на матеріалах порадника Jerzego Kowalewskiego «Uczyć inaczej», котрїе можна побрać на сторїне Polonistyki на Ukrainie: <https://cutt.ly/0wQD6Elt>.

В przypadku pytań организаторзї просїа о контакт з Switlaną Suchariewą (+380977614053) lub Natalią Ciołyk (+380507191360). Maile z pytaniami можна przesyłać на адресы: kowalewskijerzy@wp.pl, pol.kaf.vny@gmail.com, sukhareva.svitlana@vnu.edu.ua.

Oleksandra Panasiuk

Олімпіада знань про Польщу

Волинський національний університет імені Лєси Українки спільно з фундацією розвитку двомовности «EduNowa» закликають студентів з усієї України взяти участь в олімпіаді знань про Польщу «Луцькі діалоги з польською культурою – 2023».

Олімпіада відбудеться 14 листопада 2023 р. У нїї можуть узяти участь студенти віддїленїе полонистики, а також ті, хто вивчає польську мову у своєму навчальному закладї. Захід проходить в дистанційному режимї. Початок о 16:00 за українським часом.

Заявки потрібно надсилати в електронному вигляді до 12 листопада вклучно на адресу: pol.kaf.vny@gmail.com. Органїзаторзї просїа обов'язково вказувати під час реїстрації свій номер телефону та електронну адресу. Формуляр заявки можна завантажити тут: <https://cutt.ly/nwQD77nh>.

Олімпіада базуватиметься на матеріалах порадника Єжи Ковалевського «Uczyć inaczej», який доступний для завантаження на сайті Polonistyki на Ukrainie: <https://cutt.ly/0wQD6Elt>.

Із запитаннями организаторзї просїа звертатися до Switlani Sucharewoj (+380977614053) або Natalїї Ciołyk (+380507191360). Lисти із запитаннями можна надсилати на адреси: kowalewskijerzy@wp.pl, pol.kaf.vny@gmail.com, sukhareva.svitlana@vnu.edu.ua.

Oleksandra Panasiuk

Воłyński Університет Народови
іменїа Лєси Українки

Фундація на реч Двужезичности
„EduNowa”

zapraszają miłośników języka polskiego – studentów
polonistik lub lektoratów języka polskiego na
OLIMPIADĘ WIEDZY O POLSCE

"ŁUCKIE DIALOGI

Z KULTURĄ POLSKĄ - 2023"

14 listopada 2023 roku

godz. 16.00 (czas ukraiński)

(tryb zdalny)

Zgłoszenia są przyjmowane drogą elektroniczną do 12 listopada 2023 roku

W razie pytań prosimy o kontakt mailowy.

pol.kaf.vny@gmail.com

ПРАСА // РОБОТА

Вакансії у Волинській області

Посада	З/П	Вимоги / Роботодавець	Посада	З/П	Вимоги / Роботодавець	Посада	З/П	Вимоги / Роботодавець
Терміст	15 000	Виконувати термічне оброблення (гартування, відпуск, відпал, нормалізація) за установленим технологічним процесом режимом різних заготовок, простих деталей, пружин і інструменту з вуглецевих і легированих сталей, кольорових металів та їх сплавів в полумєнєвих та електричних печах і термоколодязях. Горохів	Столяр	15 000	Робота з деревом та ДСП, свердління, шліфівка, збірка та фарбування дитячих меблів. Луцьк	Оператор агрегата оброблення відходів	12 000	Виконувати обов'язки оператора лінії з переробки пластикових пляшок: сортування поліетиленових пляшок, подрібнення матеріалу на дрібні фрагменти, миття, сушіння, виготовлення «поліетиленових пластівців». Луцьк
Сортувальник у виробництві харчової продукції	18 000	Сортування заморожених ягід за розміром та якістю. Готовність до фізичної роботи. Княгининок	Шліфувальник по дереву	8 000	Шліфування зовнішніх поверхонь простих стійких деталей за допомогою обладнання. Княгининок	Ткач	9 300	Виробництво тканини на ткацьких верстатах. Контроль якості виготовленого продукту. Видалення обриву ниток на верстаті, виправлення дефектів. Луцьк
Оператор сушильних установок	10 000	Веде та організовує технологічний процес оброблення зерна. Сільце	Верстатник деревообробних верстатів	10 000	Розпилювання деревини на деревообробному верстаті. Графік роботи з 8:00 до 18:00. Троянівка	Холодильщик харчової продукції	15 000	Досвід обслуговування і монтажу холодильного обладнання. Знання холодильних систем, вміння працювати з технічною документацією (читання технічних креслень, електричних та гідравлічних схем). Луцьк
Оператор сушильних установок	9 500	Веде процес подачі на роликову сушку мокрого шпону. Сортування сухого шпону згідно асортименту. Формування шпону згідно розбірності. Рожище	Верстатник деревообробних верстатів	15 000	Виконувати комплекс лісосічних робіт. Камінь-Каширський	Монтажник технологічних трубопроводів	9 300	Монтаж устаткування, прокладання трубопроводів (вентиляція, кондиціонування), кисневі та вуглекислотні трубопроводи. Луцьк
Столяр	10 000	Виготовлення складних деталей, елементів меблів та вбудованих меблів із застосуванням ручного, механізованого та електричного інструменту, на деревообробних верстатах. Ратне	Верстатник деревообробних верстатів	9 000	Здійснення обробки деревини, розпилювання заготовок на верстатах з механічною та напівавтоматичною подачею. Можливість навчання на робочому місці, без досвіду роботи (не потребує особливих навиків), бажання працювати. Графік роботи: Пн-Пт з 8:00 до 18:00. Луцьк	Слюсар-сантехнік	8 000	Розбирає, ремонтує й складає простої складності деталі та вузли санітарно-технічних систем центрального водопостачання, каналізації. Володимир
Столяр	10 000	Столярні роботи в будинках, які обслуговує РЖКП-1. Ковель	Верстатник деревообробних верстатів	12 000	Операції з переміщення колод з варильних ям за допомогою підйомного механізму, закріплення колоди на опорі, шліфування та корування колод, фрезерування сегментів. Цумань	Слюсар-сантехнік	10 000	Ремонт внутрішньобудинкової системи водопостачання та водовідведення. Ковель
Столяр	8 000	Проводить ремонт віконних і дверних конструкцій, виготовляє і встановлює їх, проводить ремонт меблів, паркетної підлоги, дверних замків, виконує стругання на станках та сверління отворів під шурупи електричним інструментом. Дотримується інструкції з охорони праці і пожежної безпеки, правил внутрішнього трудового розпорядку, працює на висоті. Луцьк	Верстатник деревообробних верстатів	9 500	Робота з деревообробними верстатами; обробка деревини відповідно до заданих параметрів і креслень; виконання технічного обслуговування та ремонту верстатів. Рожище			
Столяр	12 000	Виконує весь комплекс столярних робіт по виготовленню меблів, дотримання правил техніки безпеки. Луцьк	Верстатник деревообробних верстатів	7 000	Виготовлення європіддонів із наперед заготовлених деталей за допомогою пневматичного цвяхозабивного пістолета. Виконання свердління отворів у деталях на одношпиндельних свердильних верстатах з механічною подачею; виконання пазів в деталях на свердильно-пазувальних верстатах; налагодження цих верстатів. Рожище			

За детальною інформацією звертайтеся до Луцького міського центру зайнятості:
43021 м. Луцьк, вул. Тимошенка, 2;
тел.: +38(03322) 72-72-58, 72-81-49

Ruszyła przedsprzedaż drugiego tomu trylogii Łobodowskiego

Друга книга трилогії Лободовського вже в передпродажі

Wydawnictwo «Krok» przedstawia drugi tom «Trylogii Ukraińskiej» Józefa Łobodowskiego w przekładzie na język ukraiński. Prace nad trzutomowym zbiorem prowadzone są we współpracy z Instytutem Literatury w Krakowie. Tłumaczenia na język ukraiński dokonuje Andrij Bondar.

Видавництво «Крок» представляє другий том «Української трилогії» Юзефа Лободовського, перекладений українською мовою. Робота над тритомником відбувається у співпраці з Інститутом літератури в Кракові. Українською мовою його перекладає Андрій Бондар.

Tarnopolskie wydawnictwo «Krok» rozpoczęło przedsprzedaż powieści Józefa Łobodowskiego «W stanicu». To druga część jego «Trylogii Ukraińskiej». Pod koniec ubiegłego roku ukazał się ukraiński przekład pierwszej jej części – powieści «Komysze» (ukr. «Очерети»). Według dyrektora wydawnictwa, Jurija Zawadzkiego, trzecia, «Droga powrotna», również jest w planach.

Książkę «W stanicu» można zamówić na stronie wydawnictwa. «Krok» wysła zarezerwowany egzemplarz na początku grudnia tego roku.

«Trylogia Ukraińska» Józefa Łobodowskiego to podróż do wydarzeń sprzed stu lat, dzięki której możemy nie tylko zrozumieć wspólne doświadczenia, ale także odpowiedzieć na trudne pytania teraźniejszości – czytamy na stronie internetowej wydawnictwa «Krok».

Trylogia Józefa Łobodowskiego (1909–1988), polskiego pisarza, tłumacza, publicysty, dziennikarza, którego życie i twórczość związane były m.in. z Równem i Łuckiem, ukazała się drukiem w Londynie w latach 1960. W Polsce po raz pierwszy została wydana dopiero w 2018 r. Drugie wydanie pojawiło się w 2020 r.

Przekład tego trzutomowego zbioru ukazuje się w języku ukraińskim z inicjatywy Instytutu Literatury w Krakowie oraz przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP.

Wydawnictwo «Krok» oferuje czytelnikom także inne polskie pozycje literackie przetłumaczone na język ukraiński, m.in. takich autorów jak: Adam Mickiewicz, Jan Kochanowski, Adrian Gień, Bartosz Suwiński, Miłosz Biedrzycki, Janina Osewska, Piotr Lamprecht, Jan Polkowski, Woj-

ciech Wencel, Janusz Szuber, Jan Błoński, Katarzyna Szewczyk-Haake, Adam Leszkiewicz i inni.

Natalia Denysiuk
Fot. Wydawnictwo «Krok»

Тернопільське видавництво «Крок» розпочало передпродаж роману Юзефа Лободовського «У станиці». Це друга частина його «Української трилогії». Наприкінці минуло-

го року українською вийшов її перший том «Очерети». Як зазначив директор видавництва Юрій Завадський, третій том «Зворотний шлях» теж є у планах.

Книжку «У станиці» можна замовити й оплатити на сайті видавництва. Замовлений примірник «Крок» надішло на початку грудня цього року.

«Українська трилогія» Юзефа Лободовського – це подорож у події столітньої давності, з яких ми можемо почерпнути не лише розуміння спільності досвідів, але й відповіді на складні питання сьогодення, – зазначають у видавництві «Крок».

Трилогія Юзефа Лободовського (1909–1988 рр.), польського письменника, перекладача, публіциста, журналіста, життя і творчість якого пов'язані, зокрема, з Рівнем та Луцьком, вийшла друком у Лондоні в 1960-х рр. У Польщі її вперше видали лише у 2018 р., удруге – у 2020 р.

Українською мовою тритомник виходить з ініціативи Інституту літератури в Кракові та за підтримки Міністерства культури та національної спадщини Польщі.

Видавництво «Крок» пропонує читачам й іншу польську літературу, перекладену українською, зокрема таких авторів, як Адам Міцкевич, Ян Кохановський, Адріан Глень, Бартош Сувінський, Мілош Беджицький, Яніна Осевська, Пьотр Лямпрехт, Ян Польовський, Войцех Венцель, Януш Шубер, Ян Блонський, Катажина Шевич-Хаак, Адам Лешкевич тощо.

Наталія Денисюк
Фото: Видавництво «Крок»

Дві гєси за zdjęcie

Воłyньське Музеум Краjoзнавчє запрошило на звiedzanie wysta- wy «Vintage. Fotografia» w towarzystwie przewodnika. 22 października chętni mogli zapoznać się ze zdjęciami pochodzącymi ze zbiorów muzeum oraz kolekcji prywatnej Wiktora Litewczuka z Łucka.

Od września muzeum prezentuje około stu fotografii zrobionych w okresie od lat 80. XIX wieku. Ekspozycja muzealna przedstawia zdjęcia z Łucka i innych miast Wołyń, zdjęcia salonowe i portretowe, a także przedstawiające życie Wołyńian na przełomie XIX i XX wieku. Autorem ekspozycji jest Taras Werba, kierownik Wydziału Historii Dawnej.

Pracownicy Muzeum zapraszają zwiedzających do zapoznania się z ekspozycją. Tym, którzy odwiedzili placówkę w niedzielę, 22 października, przewodniczka Adriana Zozula przedstawiła ciekawe fakty na temat prezentowanych zdjęć.

Od lat 80. XIX wieku na Wołyniu masowo otwierano zakłady fotograficzne. Najślynniejsze w Łucku to zakład Mykoły Minakowskiego, Nachmana Szifera, Ananija Dosika, Solomona Gurwicza. Zwykle zakład fotograficzny był małym pomieszczeniem podzielonym na 5 stref: recepcję, miejsce pracy, magazyn na sprzęt, miejsce do wywoływania zdjęć oraz garderobę.

Nowo wywołane zdjęcia były bardzo delikatne, więc mocowano je na dodatkowym podkładzie – passe partout. Te kartonowe ramki spełniały dwie funkcje: chroniły zdjęcia przed uszkodzeniem oraz reklamowały zakład (na awersie widniało nazwisko fotografa lub nazwa zakładu oraz miasto, w którym zdjęcie zostało zrobione).

«Fotografowie aktywnie prezentowali swoje prace na międzynarodowych ekspozycjach, otrzymując za to złote i srebrne medale. Nagrody te były dla nich wielkim osiągnięciem, dlatego z dumą demonstrowali je na awersie zdjęcia wklejonego na passe partout», – powiedziała Adriana Zozula.

Wyprawa do zakładu fotograficznego była wielkim wydarzeniem, na które ludzie starannie się przygotowywali, kupowali lub szyli ubrania z drogich tkanin, a kobiety nosiły najlepszą biżuterię i modne fryzury.

Przewodniczka wyjaśniła, że chociaż sesja zdjęciowa z końca XIX i początku XX wieku była radosnym wydarzeniem, trudno na tych zdjęciach znaleźć uśmiechniętych ludzi, ponieważ nie było łatwo siedzieć z uśmiechem przez kilka godzin.

Powiedziała, że fotografowanie było kosztowną przyjemnością. Na przykład, w 1860 r. jedno zdjęcie kosztowało miesięczne wynagrodzenie mieszkańca miasta. Tymczasem dla mieszkańców wsi i małych miasteczek zdjęcie kosztowało dwie gęsi.

Zdjęcia już wtedy były darem pamiątkowym. Podczas zwiedzania pokazano m.in. fotoportret Kasi Kubiak z zakładu «Romeran», działającego w Manewiczach. Na odwrocie zdjęcia znajduje się podpis: ««Daruję swoją fotografię dla Kochanej Moci od Kasi Kubiak. Manewicze 29/V 1931 r. Kiedy opuścę Manewicze i pojedę w dal daleką gdzieś, to jak spojrzysz na tą fotografię i przypomnisz sobie Mociu koleżanki twarz».

Zwiedzanie było bezpłatne, ale każdy mógł wrzucić datki do specjalnie przeznaczonych do tego skrzynki. Dla zwiedzających przygotowano strefę fotograficzną, gdzie można było zrobić sobie pamiątkowe zdjęcie.

Muzeum informuje, że ekspozycja «Vintage. Fotografia» będzie dostępna jeszcze przez miesiąc.

Tekst i zdjęcia: Chrystyna Skopyk

Два гусаки за фото

Волинський краєзнавчий музей запросив відвідувачів на екскурсію експозицією «Вінтаж. Фото». 22 жовтня вони могли ознайомитися зі світлинами, які походять із зібрання музею та приватної колекції Віктора Літевчука з Луцька.

Із вересня музей презентує близько сотні фотографій, зроблених у період із 80-х років XIX ст. і пізніше. Експозиція представляє фото з Луцька та інших міст Волині, салонні та портретні світлини, а також знімки, які зображують життя волинян кінця XIX – першої половини XX ст. Автор виставки – завідувач відділу давньої історії Тарас Верба.

Працівники музею запрошують відвідувачів ознайомитися з експозицією. Тим, хто завітав сюди в неділю, 22 жовтня, екскурсоводка Адріана Зозуля розказала цікаві факти про представлені фотографії.

Фотоательє на Волині масово почали відкривати із 1880-х років, серед них найвідоміші в Луцьку Миколи Мінаковського, Нахмана Шифера, Ананія Досика, Соломона Гурвича. Зазвичай фотосалон був невеликим приміщенням, поділений на п'ять зон: приймальня, робоче місце, склад для обладнання, місце проявлення світлин і гардеробна.

Тільки-но проявлені фотографії були дуже тонкими, тому їх фіксували на ще одну основу – паспарту. Ці картонні планки мали дві функції: захист фотографії від пошкодження і реклама (на лицьовій стороні вказували ім'я фотографа або назву ательє та місто, де було зроблено знімок).

«Фотографи активно представляли свої роботи на міжнародних виставках, отримуючи за це золоті та срібні медалі. Ці нагороди були для них великим досягненням, тому вони гордо демонстрували їх на лицьовій стороні фотографії, наклеєної на паспарту», – зазначила Адріана Зозуля.

Похід у фотосалон був великою подією, до якої люди ретельно готувалися: купували або шили одяг із дорогих тканин, жінки одягали всі найкращі аксесуари та робили модні зачіски.

Як розповіла екскурсоводка, хоч фотосесія кінця XIX – початку XX ст. була радісною подією, проте усміхнених людей на світлинах складно знайти, адже просидіти з усмішкою кілька годин було нелегко.

За її словами, фотографія була недешевим задоволенням. Наприклад, у 1860 р. вартість однієї світлини могла дорівнювати місячній зарплатні жителя міста. В той же час для мешканців сіл і маленьких містечок фото коштувало два гусаки.

Фотографії вже тоді дарували на згадку. Під час екскурсії показали фотопортрет Касі Куб'як із салону «Romeran», що діяв у Маневичах. На звороті фотокартка містить підпис: «Дарую свою фотографію для коханої Моті від Касі Куб'як 29/V 1931 р. Коли залишу Маневичі й поїду десь далеко, подивись на це фото і пригадаєш собі, Мотю, подружки образ».

Екскурсію провели безплатно, проте кожен міг зробити донат у спеціально відведену скриньку. Для відвідувачів підготували фотозону, де вони могли сфотографуватися на згадку.

Музей повідомляє, що виставка «Вінтаж. Фото» діятиме ще протягом місяця.

Текст і фото: Христина Скопик

Projekt finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach konkursu Polonia i Polacy za Granicą 2023

Projekt „Polska Platforma Medialna - Ukraina 2023-2025” realizowany przez Fundację Wolność i Demokracja.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Organizacji Społecznej „Monitor Wołyński”. Utwór powstał w ramach zlecenia przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów w zakresie wsparcia Poloni i Polaków za granicą w 2023 roku. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i o posiadaczach praw.

Projekt finansuje Kancelaria głowy Rady ministrów RP u ramach konkursu «Polonia ta polacy za kordonom 2023».

Projekt «Польська медійна платформа – Україна 2023–2025» реалізує фундація «Свобода і демократія»

Публікація відображає лише погляди автора/авторів і не представляє офіційну позицію Кancelарії голови Ради міністрів RP

Видавець: ГО «Волинський монітор»
Шеф-редактор: Валентин ВАКОЛЮК
Головний редактор: Анатолій ОЛІХ
Коректори: Ольга ШЕРШЕНЬ, Пйотр КОВАЛІК
Переклад: Світлана ПИЗА, Наталя ДЕНИСЮК
Співпраця: Габрієля ВОЗНЯК-КОВАЛІК,
Веслав ПІСАРСЬКИЙ, Ядвіга ДЕМЧУК

Газета «Волинський монітор»
43025 Луцьк, вул. Крилова 5/7
monitorwoylinski.com
tel.: +38 067 709 29 49
mail: monitorwoylinski@gmail.com
facebook.com/MonitorWoylinski
twitter.com/MonitorWoylinski

Ідентифікатор медіа: R30-01239,
рішення № 803 від 31.08.2023 р.
Тираж: 3000. Замовлення: 2901
Друк: ПП «Волинська друкарня»
Луцьк, пр. Волі 27.
Друк офсетний
Формат А3

monitorwoylinski.com